

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Radek Březina

Vazba v českém trestním řízení

Diplomová práce

Olomouc 2015

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Vazba v českém trestním řízení vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne

.....

Děkuji vedoucí své diplomové práce JUDr. Lence Konrádové za odborné vedení a pomoc při psaní této diplomové práce.

Obsah

Úvod	7
1. Pojem vazby	9
2. Účel vazby	11
3. Právo na osobní svobodu	12
3.1 Vazba z pohledu ústavního práva.....	12
3.2 Vazba z pohledu mezinárodních závazků	14
3.3 Právo na spravedlivý proces.....	16
4. Právní úprava vazby v českém právu.....	18
4.1 Podmínky vazby	18
4.2 Vazební důvody.....	23
4.2.1 Vazba útěková	23
4.2.2 Vazba koluzní.....	27
4.2.3 Vazba předstižná	30
4.3 Trvání vazby a nejvyšší přípustná doba trvání vazby	33
4.3.1 Trvání vazby.....	33
4.3.2 Běh vazební doby	37
4.4 Rozhodování o vazbě a orgány rozhodující o vazbě.....	39
4.4.1 Rozhodování o vazbě	39
4.4.2 Orgány rozhodující o vazbě	41
4.4.3 Vazební zasedání.....	42
4.4.4 Rozhodování o dalším trvání vazby	44
4.4.5 Žádost o propuštění z vazby a stížnost proti rozhodnutí o vazbě.....	45
5. Opatření nahrazující vazbu	47
5.1 Záruka, dohled a slib	48
5.1.1 Záruka.....	48
5.1.2 Dohled	49
5.1.3 Slib	49
5.2 Peněžitá záruka.....	50
5.3 Péče důvěryhodné osoby	51
Závěr	53
Seznam použitých zdrojů.....	54
Monografie	54
Komentáře	54
Odborné časopisy	54
Judikatura	55
Právní předpisy.....	56

Internetové odkazy	56
Shrnutí práce	58

Seznam použitých zkratk

ESLP	Evropský soud pro lidská práva
Listina	Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
Trestní řád, popř. TŘ	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestí řád), ve znění pozdějších předpisů
Trestní zákoník, popř. TZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Úmluva	Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
Ústava	Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
Zák. mladistvých	Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů
ZoSZ	Z. č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů
ZSS	Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů
v. z. p. p.	„Ve znění pozdějších předpisů“

Úvod

Jak již samotný název napovídá je tato diplomová práce zaměřena na institut vazby, jakožto procesní prostředek trestního práva sloužící k zajištění osoby obviněného pro trestní řízení v rámci českého trestního práva tak, aby mohlo být dosaženo účelu trestního řízení. Cílem této práce je vytvořit souvislý text, který bude obsahovat nejdůležitější informace o aktuální právní úpravě vazby v českém právu.

Téma vazby jsem si zvolil, neboť vazbu pokládám za velmi diskutovaný a v mnoha ohledech sporný procesní prostředek. Nejen jako celek, ale i jen jednotlivé části řízení u tohoto institutu jsou provázeny teoretickými i praktickými spory, což dokládá velké množství prací, monografií a článků, které se tomuto tématu věnují, bohatá judikatura Ústavního soudu, ale také časté novelizace a mnohdy i obsáhlé změny vazebního práva. Sporným institutem je vazba zejména proto, že při její aplikaci se střetává zájem na ochraně společnosti se zájmem na ochraně osobní svobody dotčeného jedince, u kterého dochází k výraznému zásahu do jeho osobních a základních práv. Jde o zásah tak závažný, že někteří autoři uvádějí, že může být větším zlem, než samotný trest – a to za situace, kdy platí zásada presumpce neviny a tedy je potřeba pohlížet na vazbou postihnutou osobu jako na nevinného. To je také důvod, proč je potřeba vazbu hodnotit přísně, řízení o vazbě musí mít vysoký standard, co se týče ochrany základních práv a dotčená osoba musí mít účinné prostředky nápravy případných vadných rozhodnutí o vazbě. Navíc právní úprava vazby obsahuje velké množství právně neurčitých pojmů, jejichž výklad mnohdy upřesňuje až Ústavní soud. Nabízí se tedy otázka, zda české právo obsahuje dostatečně kvalitní úpravu vazby? Zda se daří najít onen kompromis mezi zájmem na ochraně společnosti a ochraně práv vazebně stíhané osoby?

Diplomová práce se dělí do pěti kapitol. První kapitola se stručně zabývá pojmem vazby, druhá jejím účelem. Třetí kapitola pod názvem „Právo na osobní svobodu“ se zabývá vazbou z pohledu ústavního a mezinárodního práva a pojmem spravedlivý proces. Nejdůležitější částí této práce je kapitola čtvrtá, která obsahuje materiální a formální úpravu vazby – od podmínek a důvodů vazby, přes její trvání až po rozhodování o vazbě. V poslední páté kapitole se zabývám opatřeními nahrazujícími vazbu. Co se týče vazby v řízení ve věcech mladistvých, jednotlivá pravidla jsou včleněna k jim podobným institutům obecné právní úpravy vazby.

Ve všech těchto kapitolách bylo mým cílem popsat a zhodnotit právní úpravu vazby, zejména s ohledem na judikaturu Ústavního soudu a Evropského soudu pro lidská práva, porovnat názory autorů monografií s komentáři a odbornými články a výsledné dílo sepsat v přehledné a snadno pochopitelné formě.

Vzhledem k obsáhlosti této problematiky a k omezenému rozsahu práce se nebudu věnovat celé právní úpravě vazby, práce se bude zaměřovat pouze na obecnou vazbu. Při zpracování této práce jsem ve většině případů použil analýzu odborného textu, popisnou metodu, logický a teleologický výklad.

1. Pojem vazby

K naplnění účelu trestního řízení je zapotřebí zajistit přítomnost některých osob a věci pro řízení důležitých. Proto trestní právo procesní obsahuje v trestním řádu v hlavě IV. části první skupinu institutů. Pro ty je společným rysem, že zasahují do základních práv a svobod osob a nejzávažněji z těchto zajišťovacích institutů do práv a svobod zasahuje právě vazba obviněného.¹

Podstatou vazby je „*dočasné omezení osobní svobody obviněného rozhodnutím soudu v uzavřeném ústavu (vazební věznici) Ministerstva spravedlnosti*“². Český právní řád neobsahuje legální definici vazby, existuje ale několik teoretických definic. Pro svou práci jsem vybral definici V. Mandáka, podle které je vazba „*institut trestního řízení, s jehož použitím je obviněný na základě rozhodnutí oprávněného orgánu dočasně zbaven osobní svobody, aby mu bylo zabráněno vyhýbat se trestnímu stíhání nebo trestu tím, že by uprchl nebo se skrýval, mařit nebo ztěžovat objasnění věci nepřípustným působením na prameny důkazů nebo pokračovat v trestné činnosti*“³. Ústavní soud pak vnímá vazbu jako „*...vymezení ústavně akceptovatelných důvodů omezení osobní svobody obviněného s cílem znemožnit zmaření nebo ztížení dosažení účelu trestního řízení. Vazba tedy představuje nezbytné omezení osobní svobody, u něhož platí princip presumpce neviny, a smyslem tohoto omezení je umožnit orgánům činným v trestním řízení uskutečnění a ukončení tohoto řízení*“.⁴

Vazba je procesním prostředkem, který slouží k zajištění osoby obviněné ze spáchání trestného činu a k její izolaci od společnosti.⁵ Představuje tak natolik závažný zásah do práv a svobod člověka, že její aplikace je výslovně upravena již v Listině základních práv a svobod. Uvedena je v článku 8 v odstavci 5, v němž je stanoveno, že „*Nikdo nesmí být vzat do vazby, leč z důvodů a na dobu stanovenou zákonem a na základě rozhodnutí soudu*“⁶.

A uvedena je jako výjimka z ústavně zaručeného práva na osobní svobodu dle čl. 8 odst. 1: „*Osobní svoboda je zaručena*“. Přičemž při úpravě vazby rovněž musí být naplněn ústavní požadavek zákonné formy úpravy vazby dle čl. 8 odst. 2 Listiny, který stanoví, že nikdo

¹ JELÍNEK, Jiří, *Trestní právo procesní*, 2. vydání, Praha: Leges, 2011, 297-298 s

² JELÍNEK, Jiří, *Trestní právo procesní*, 2. vydání, Praha: Leges, 2011, 309 s

³ MANDÁK, Václav. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Nakladatelství Orbis, 1975, 65 s

⁴ Usnesení Ústavního soudu ze dne 2. dubna 2002, sp. zn. Pl. ÚS 77/02. Dále také Nález Ústavního soudu ze dne 20. října 2001 sp. zn. I. ÚS 381/01

⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 22. dubna 1997, sp. zn. I. ÚS 334/96

⁶ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, v. z. p. p.

nesmí být stíhán nebo zbaven svobody jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon.⁷ Úprava vazby v trestním řádu pak provádí čl. 8 odstavec 5 Listiny.⁸

Skutečnost, že vazba je upravena přímo v ústavním pořádku a že tedy při porušení vazebního práva dochází k zásahu do ústavně zaručených práv a je možné se obrátit na Ústavní soud, dokládá důležitost tohoto institutu. Ústavní soud vytvořil poměrně bohatou judikaturu v této věci a svou činností ovlivňoval přístup k vazbě v českém právním systému. Jednotlivé názory Ústavního a Nejvyššího soudu budou blíže uvedeny u konkrétních kapitol této práce.

Dalším definičním znakem vazby je skutečnost, že jde o prostředek *ultima ratio*, tj. jedná se o prostředek extrémní a výjimečný, který má subsidiární charakter, a který lze dle § 67 TŘ použít toliko v případě, kdy účelu vazby nelze v době rozhodování dosáhnout jinak (s ohledem na povahu a závažnost spáchaného trestného činu a s ohledem na osobu pachatele).⁹ Vazbu v žádném případě nelze vnímat jako samozřejmost trestního stíhání každého závažnějšího trestného činu, musí vždy představovat pouze nezbytné omezení osobní svobody – a tento zásah je nutno (dle Ústavního soudu) vykládat vždy značně restriktivně.¹⁰ Subsidiarita vazby je ještě vystupňována v případě vazby mladistvého, neboť toho lze vzít do vazby „*jedině tehdy, nelze-li účelu vazby dosáhnout jinak*“.¹¹

Rovněž se jedná o prostředek fakultativní (srov. § 67 TŘ: „...obviněný *smí* být vzat to vazby...“) a závisí tedy na soudu, zda v případě, kdy je naplněn některý z důvodů vazby, vezme obviněného do vazby, či nikoli.¹²

Trestní řád nezná institut přerušeni, ani odkladu vazby.¹³

⁷ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, v. z. p. p.

⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 22. dubna 1997, sp. zn. I. ÚS 334/96

⁹ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEZULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2004, str. 371

¹⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 30. října 2001, sp. zn. I. ÚS 381/01

¹¹ Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, v. z. p. p., § 46

¹² ŠÁMAL, Pavel. a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání, Praha: C. H. Beck 2013. 736s bod 7

¹³ Tamtéž.

2. Účel vazby

Účel vazby lze dovodit z § 67 TR, v němž jsou uvedeny taxativní zákonné důvody vazby. Vazba je institutem zajišťovacím, jejím účelem je tedy:

1. **zajistit osobu obviněného pro účely trestního řízení a výkon trestu** (vazební důvod dle § 67 p. a), dále
2. **zabránit obviněnému, aby mařil, či ztěžoval provádění důkazů, či vyhýbal se trestnímu řízení nebo trestu**, (vazební důvod dle § 67 p. b), popř.
3. **zabránit mu v dokonání trestného činu nebo v páchání nové trestné činnosti** (vazební důvod dle § 67 p. c).¹⁴

Institut vazby má výhradně účel zajišťovací, vazba nemá povahu sankční, ani výchovné poslání (nelze vychovávat a resocializovat někoho, u koho ještě nebylo rozhodnuto, zda vůbec trestnou činnost spáchal, a tedy dosud nevíme, zda je výchova, popř. resocializace potřeba) a vzetí do vazby nesmí být chápáno jako prejudikování odsuzujícího rozsudku o vině obviněného, protože takový přístup by byl v rozporu se zásadou presumpce nevinoty.¹⁵ Byť v konkrétní věci musí být vysoká pravděpodobnost, že obviněný spáchal trestný čin, pro který mu má být vazba uložena – „vazba svou povahou do jisté míry předjímá konečné rozhodnutí“¹⁶). Shodně k vazbě uvádí i Ústavní soud ve svém nálezu z 22. 4. 1997: „...Rozhodnutím o vzetí do vazby se nepředjímá rozhodnutí v meritu věci.“¹⁷

Vazba nesmí být zneužívána k působení na obviněného, aby se ke spáchání činu doznal,¹⁸ a nesmí být uplatňována jako prostředek prevence¹⁹.

¹⁴ JELÍNEK, Jiří, *Trestní právo procesní*, 2. vydání, Praha: Leges, 2011, 309 s.

¹⁵ ŠÁMAL, Pavel. a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání, Praha: C. H. Beck 2013. 735s, bod 5

¹⁶ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEŽULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2004, str. 4

¹⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 22. dubna 1997, sp. zn. I. ÚS 334/96

¹⁸ ŠÁMAL, Pavel. a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání, Praha: C. H. Beck 2013. 736s, bod 6

¹⁹ Rozsudek ESLP ze dne 31. Července 2000 ve věci stížnosti č. 34578/97, Ječius proti Litvě

3. Právo na osobní svobodu

Vazba, jakožto institut trestního řízení, je závažným zásahem do **ústavně zakotveného práva na osobní svobodu**. Tyto zásahy je však možno provést legálně jen za určitých podmínek – tedy existují jisté mantinely, v nichž se orgány činné v trestním řízení mohou pohybovat, a při jejichž překročení dochází k porušení základního práva. Teorie hovoří o tzv. **ústavních limitech trestního řízení**. Těmito limity se rozumí předně zásahy do ústavně zaručených práv a svobod a dále také právo na spravedlivý proces. Zásahy do ústavně zaručených práv je potřeba vnímat ve dvou rovinách – v rovině vnitrostátní – ústavní, neboť je zakotveno v Listině základních práv a svobod, a v rovině mezinárodní, neboť Česká republika je signatářem některých mezinárodních dohod, které toto právo upravují.²⁰

3.1 Vazba z pohledu ústavního práva

Právo na osobní svobodu je uvedeno v Listině základních práv a svobod, a je tedy součástí ústavního pořádku (srov. Čl. 8 odst. 1 Listiny: „*Osobní svoboda je zaručena.*“²¹ a čl. 3 a čl. 112 Ústavy ČR) – na základě těchto ustanovení stát garantuje osobní svobodu a je tak povinen ji chránit – mocí soudní, výkonnou a zákonodárnou.

Subjektem práva na osobní svobodu je každý jedinec, toto právo požívá od narození do smrti, jedná se o právo, které působí *erga omnes*, je nezczitelné a nezadatelné.²² Jedná se o jedno z nejdůležitějších základních práv, což lze dovodit mimo jiné i z jeho systematického zařazení již na začátek dokumentu, do jeho čl. 8.²³

Do základního práva je možné zasáhnout, stanoví-li tak ústavní zákon nebo není-li tak stanoveno, avšak dochází ke kolizi dvou základních práv a jedno z nich je upřednostněno vůči druhému.²⁴ V případě vazby je tak stanoveno přímo v Listině, když v čl. 8 jsou přímo uvedeny náležitosti, které je potřeba naplnit, aby mohla být osobní svoboda omezena. Tak je možné osobu stíhat, nebo zbavit osobní svobody jen z důvodů a způsobem, který stanoví zákon (čl. 8 odst. 2 Listiny) a tato podmínka je navíc v tomtéž článku konkretizována pro vazbu, když Listina výslovně uvádí, že nikdo nesmí být vzat do vazby, leč z důvodů a na

²⁰ JELÍNEK, Jiří, *Trestní právo procesní*, 2. vydání, Praha: Leges, 2011, 39-46 s.

²¹ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, v. z. p. p.

²² WAGNEROVÁ, E. a kol. Listina základních práv a svobod. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2012, s. 221-222, bod 10.

²³ Nález Ústavního soudu ze dne 21. června 2000, sp. zn. I. ÚS 645/99

²⁴ „*K omezení základních práv či svobod, i když jejich ústavní úprava omezení nepředpokládá, může dojít v případě jejich kolize.*“ (Nález Ústavního soudu ze dne 12. října 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94)

dobu stanovenou zákonem a na základě rozhodnutí soudu (čl. 8. odst. 5). Rovněž jsou zde ústavně zakotveny podmínky pro zajištění obviněného. Pro jeho **zadržení** je stanoveno, že obviněného nebo podezřelého z trestného činu je možno zadržet jen v případech stanovených v zákoně. Současně jsou stanoveny také přísné lhůty, zadržená osoba musí být ihned seznámena s důvody zadržení, vyslechnuta a nejpozději do 48 hodin propuštěna nebo odevzdána soudu. Soudce pak musí zadrženou osobu do 24 hodin od převzetí vyslechnout a rozhodnout o vazbě, nebo ji propustit na svobodu. Pro **zatčení** obviněného pak platí, že zatknout obviněného lze pouze na písemný odůvodněný příkaz soudce. Po zatčení musí být do 24 hodin odevzdán soudu a soudce jej musí do 24 hodin od převzetí vyslechnout a rozhodnout o vazbě, nebo propustit na svobodu.²⁵

Ochrana ústavně zaručených práv a svobod v trestním řízení náleží zejména obecným soudům. Ke kontrole ústavnosti zákona nebo jeho části, má však pravomoc výlučně Ústavní soud (srov. čl. 3 Ústavy: „*Ústavní soud je soudním orgánem ochrany ústavnosti*“ a čl. 87 Ústavy²⁶). Ústavní soud se otázkou vazby zabýval opakovaně a jeho judikatura je v této oblasti ustálená, přičemž svou pozornost věnoval zejména důvodům vazby, trvání vazby, rychlosti řízení a opravným prostředkům proti vazbě. Na druhou stranu je potřeba uvést, že Ústavní soud má pouze omezenou možnost přezkoumávat důvodnost vzetí do vazby – nemůže je hodnotit z hlediska „běžné zákonnosti“, ani se zabývat otázkou případné viny obviněného, může věc hodnotit toliko z hlediska ústavnosti²⁷ (srov. také nálezy I. ÚS 77/02²⁸). Právní úpravu týkající se vazby je ale potřeba vykládat restriktivně²⁹ a tak Ústavní soud sehrává důležitou roli také při výkladu jednotlivých zákonných ustanovení.

Obecné soudy nejsou oprávněny rozhodovat o souladu právního předpisu, či jeho jednotlivého ustanovení s Ústavním pořádkem, mají-li za to, že zákon, jehož užití je v dané trestní věci stěžejní pro rozhodování o vině a trestu, je v rozporu s ústavním pořádkem, přeruší trestní řízení a věc předloží Ústavnímu soudu.³⁰ Řízení před Ústavním soudem je zahájeno dnem doručení návrhu Ústavnímu soudu, k podání tohoto návrhu je oprávněna každá fyzická nebo právnická osoba (z logiky věci v případě vazby pouze fyzická osoba),

²⁵ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, v. z. p. p.

²⁶ Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v. z. p. p.

²⁷ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEZULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2004, str. 3-5

²⁸ „...platí, že možnosti Ústavního soudu přezkoumávat důvodnost vzetí do vazby jsou značně limitovány, neboť vazební rozhodnutí může Ústavní soud hodnotit toliko z hlediska jejich ústavnosti, nikoliv však s ohledem na „běžnou zákonnost“. Ústavnímu soudu už vůbec nepřísluší vyjadřovat se k taktice vedení a souslednosti jednotlivých kroků vyšetřování.“ (usnesení Ústavního soudu ze dne 2. dubna 2002, sp. zn. I. ÚS 77/02)

²⁹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 2. dubna 2004, sp. zn. I. ÚS 77/02

³⁰ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, v. z. p. p.

jestliže tvrdí, že pravomocným rozhodnutím (rozhodnutím o vazbě, o stížnosti proti vazbě a další) v řízení, jehož byla účastníkem (tedy v případě vazby v trestním řízení dle trestního řádu), opatřením nebo jiným zásahem orgánu veřejné moci bylo porušeno její základní právo nebo svoboda zaručené ústavním pořádkem (porušení práva na osobní svobodu, na spravedlivý proces), přičemž tuto stížnost lze podat do dvou měsíců od doručení rozhodnutí o posledním procesním prostředku, který zákon stěžovateli k ochraně práva poskytuje (např. řádný opravný prostředek, mimořádný opravný prostředek s výjimkou návrhu na obnovu řízení, a jiný procesní prostředek k ochraně práva, s jehož uplatněním je spojeno zahájení soudního, správního nebo jiného právního řízení).³¹

Rozhodování Ústavního soudu dle mého názoru efektivně doplňuje, zpřesňuje a opravuje rozhodování soudů obecných, což vyplývá z různorodých judikátů. Konkrétní závěry z judikatury Ústavního soudu jsou, aby nedocházelo k jejich opakování, uvedeny dále v této práci u jednotlivých institutů.

3.2 Vazba z pohledu mezinárodních závazků

Česká republika je smluvní stranou několika mezinárodních dokumentů chránících základní lidská práva a svobody. Je tomu tak na základě čl. 10 Ústavy (tzv. Generální inkorporační norma), který stanoví, že vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právní řádu. Pokud mezinárodní smlouva stanoví něco jiného, než zákon, použije se mezinárodní smlouva.³² Tímto článkem je nastavena aplikační přednost některých – tzv. samovykonatelných ustanovení mezinárodních dokumentů před českými zákony. České zákony (běžné – nikoli ústavní), popř. jejich ustanovení, i když stanoví něco jiného, než mezinárodní smlouva, zůstávají platné a účinné, dojde pouze k tomu, že orgán aplikující právo použije přednostně (samovykonatelné) ustanovení mezinárodní smlouvy.³³ Nejvýznamnějších mezinárodním dokumentem v oblasti ochrany základních práv a svobod je **Úmluva o ochraně základních práv a svobod** vytvořena v rámci Rady Evropy. V rámci této mezinárodní organizace byla vytvořena sofistikovaná struktura sloužící k ochraně práv zakotvených v Úmluvě, kterou tvoří Evropský soud pro lidská práva se sídlem v Štrasburku, obsazen 47 soudci (jedním za každou smluvní zemi),³⁴ úřednický aparát a Výbor rady ministrů, který má za úkol dohlížet na

³¹ Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, v. z. p. p., § 27 a § 72

³² Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v. z. p. p.

³³ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEŽULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2004, str. 78

³⁴ Composition of the Court [online]. echr.coe.int, [cit. 13. 2. 2015.] Dostupné na < http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=court/judges&c=#n1368718271710_pointer>

rozhodnutí soudu.³⁵ Dalším významným dokumentem je např. **Mezinárodní pakt o občanských a politických právech**.

Řízení před Evropským soudem pro lidská práva (dále jen ESLP) je zahájeno podáním **stížnosti**. Aktivně legitimován je kdokoli – jednotlivci (příčemž jediným kritériem pro podání je jejich právní způsobilost), nevládní organizace (tj. politické strany, odborové organizace, náboženské společnosti, obchodní společnosti, sdělovací prostředky, skupiny osob stěžující si na to, že bylo porušeno jejich právo). Pasivně legitimován je stát, vůči kterému stížnost směřuje.³⁶ Podmínkou podání stížnosti (čl. 35 odst. 1 Úmluvy) je vyčerpání všech vnitrostátních opravných prostředků, tedy v případě českého práva v konkrétní věci musí být nález Ústavního soudu, a dále splnění lhůty, která činí 6 měsíců od konečného vnitrostátního rozhodnutí.³⁷ Rozhodnutí ESLP je pro členské státy závazné, státy jsou povinny řídit se jimi ve všech případech, kdy jsou stranami (čl. 46 odst. 1 Úmluvy) a tyto rozsudky jsou rovněž doručovány Výboru ministrů Rady Evropy, který pak dohlíží na jejich výkon.³⁸

V čl. 5 Úmluvy je uvedeno, že každý má právo na svobodu a osobní bezpečnost a nikdo nesmí být zbaven svobody kromě případů uvedených v čl. 5 a to pouze pokud se tak stane v souladu s řízením stanoveným zákonem. Příčemž následně tento článek uvádí šest taxativně stanovených výjimek, z nichž se vazby týká písmeno c), podle kterého je možné zákonným způsobem zatknout nebo jinak osobu zbavit svobody, pokud se tak děje za účelem předvedení před příslušný soudní orgán pro důvodné podezření ze spáchání trestného činu nebo jsou-li oprávněné důvody k domněnce, že je nutné zabránit jí ve spáchání trestného činu, nebo v útěku po jeho spáchání. K jednotlivým pojmům ESLP uvádí, že slovo „svoboda“ je potřeba číst spolu se slovem „bezpečnost“ a chápat ji jako ochranu proti svévolnému zasahování hmotněprávního, či procesního charakteru ze strany orgánu veřejné moci, a pod pojmem „osobní bezpečnost“ pak ESLP rozumí fyzickou bezpečnost (tj. svobodu před zatčením nebo zadržením). Co se týče pojmu „**zákonost zbavení osobní svobody**“, ESLP tím rozumí nejen dodržování vnitrostátních hmotných a procesních norem, ale jde nad rámec vnitrostátního práva, když pod tímto pojmem vyžaduje také naplnění **cíle čl. 5 Úmluvy** – tedy chránit jednotlivce proti svévoli.³⁹

³⁵ ESLP v 50 otázkách [online]. echr.coe.int, [cit. 13. 2. 2015] Dostupné na < http://www.echr.coe.int/Documents/50questions_CES.pdf>

³⁶ JELÍNEK, Jiří, *Trestní právo procesní*, 2. vydání, Praha: Leges, 2011, 51-55 s.

³⁷ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEŽULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2004, str. 76

³⁸ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEŽULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2004, str. 77

³⁹ Tamtéž, str. 80-81

Co se týče řízení o omezení osobní svobody, ESLP ve své judikatuře vyžaduje, aby se za tímto účelem konalo soudní jednání, které musí být kontradiktorní, což znamená zejména možnost obviněného být zastoupen obhájcem, mít možnost dát předvolat a vyslechnout svědky, mít prostředek nápravy proti rozhodnutí o vzetí do vazby a zejména vyslechnout také samotného obviněného.⁴⁰

Některé konkrétní závěry z judikatury ESLP jsou, aby nedocházelo k jejich opakování, uvedeny dále v této práci u jednotlivých institutů.

3.3 Právo na spravedlivý proces

Právo na spravedlivý proces je nezbytnou součástí českého trestního řízení. „*Účelem trestního řízení není jenom "spravedlivé potrestání pachatele", účelem trestního řízení je rovněž "fair" proces. Existence řádného procesu je nevyhnutelnou podmínkou existence demokratického právního státu.*“⁴¹ Pojem „spravedlivý proces“ není ústavně definován, odvozuje se z Listiny základních práv a svobod z dikce čl. 36 odst. 1, podle kterého platí, že „*Každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu*“⁴² a dále z čl. 8 odst. 2: „*Nikdo nesmí být stíhán nebo zbaven osobní svobody jinak, než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon*“⁴³.

V případě mezinárodních dokumentů jej pak dovozujeme z čl. 6 Úmluvy a čl. 14 a 15 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech. Právo na spravedlivý proces není jediným právem, jde o označení celého souhrnu esenciálních práv osob a tomu odpovídajících povinností státu.⁴⁴ Obsah práva na spravedlivý proces je neustále precizován judikaturou Ústavního soudu a vzhledem k tomu, že je Česká republika vázána Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod, je obsah práva na spravedlivý proces zpřesňován rovněž judikaturou Evropského soudu pro lidská práva, díky čemuž české trestní řízení odpovídá evropským standardům lidských a občanských práv.⁴⁵

Není v možnostech této práce pojmout všechny jednotlivé atributy práva na spravedlivý proces, ani pokud bych se omezil pouze na specifika spravedlivého procesu v oblasti vazby.

⁴⁰ Rozsudek ESLP ze dne 4. 12. 2008 ve věci stížnosti č. 19970/04, Husák proti České republice

⁴¹ Nález Ústavního soudu ze dne 12. října 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94

⁴² Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, v. z. p. p.

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ Pro otázku vazby jsou důležité např.: Povinnost státu zbavit svobody pouze ze zákonných důvodů a zákonným způsobem, právo na seznámení s důvody obvinění, právo na obhajobu (včetně obhajoby prostřednictvím obhájce), právo na presumpci neviny, právo na veřejné projednání věci, bez průtahů, za osobní přítomnosti a s možností vyjádřit se k důkazům, zákaz kabinetní justice, tzv. „rovnost zbraní“, apod. (JELÍNEK, Jiří, *Trestní právo procesní*, 2. vydání, Praha: Leges, 2011, 42 s)

⁴⁵ JELÍNEK, Jiří, *Trestní právo procesní*, 2. vydání, Praha: Leges, 2011, 39-43 s.

Nezbytné je však alespoň stručně uvést principy, na kterých úprava vazby spočívá. Jmenovitě jde o princip **přiměřenosti**, resp. **zdrženlivosti** (§ 2 odst. 4 TŘ) – vždy by se mělo volit opatření, které na jednu stranu nejlépe povede k dosažení účelu trestního řízení, na druhou stranu ale nebude nepřiměřeně zasahovat do základních práv a svobod osoby, bude šetřena její osobnost a zásah proběhne v mezích, které jsou dány povahou příslušného omezení⁴⁶. Jak uvádí Ústavní soud: „Účel trestního řízení, jímž je sice nade vše pochybnost především snaha náležitě zjistit trestné činy a podle zákona jejich pachatele spravedlivě potrestat (§ 1 odst. 1 TŘ), nemůže být v právním státě nadřazen zásadě řádného zákonného procesu, z čehož plyne, že nelze tohoto účelu dosahovat za cenu porušení procesních předpisů, a to již vůbec ne těch kterých ustanovení, majících zajistit obviněnému možnost účinně se hájit, s čímž souvisí i zásada zdrženlivosti (přiměřenosti), v souladu s níž ani do práv osob důvodně podezřelých by nemělo být zasahováno více, než je nezbytně nutné (§ 2 odst. 4 TŘ).“⁴⁷ Dále jde o **princip fakultativnosti** vazby a **princip subsidiarity** vazby (oba již byly popsány výše). Principem, na který se často ve svých rozhodnutích odvolává Ústavní soud a který vnímá jako součást práva na spravedlivý proces, je **princip vyloučení libovůle při rozhodování** (související s povinností řádně odůvodnit rozhodnutí) – tento se uplatní zejména při zdůvodňování důvodů vazby dle § 67.⁴⁸ Rovněž je potřeba ctít **princip zákonnosti**⁴⁹ a **zásadu presumpce nevin**⁵⁰.

Tvrzení, že bylo porušeno právo na spravedlivý proces, je důvodem pro podání ústavní stížnosti a posléze také stížnosti k Evropskému soudu pro lidská práva.

⁴⁶ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEŽULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2004, str. 371

⁴⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 28. března 2002, sp. zn. IV. ÚS 16/02

⁴⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 20. března 2001, sp. zn. IV. ÚS 649/2000, dále také nález Ústavního soudu ze dne 4. listopadu 1999, sp. zn. III. ÚS 188/99, nebo také nález Ústavního soudu ze dne 20. listopadu 2000, sp. zn. IV. ÚS 137/2000.

⁴⁹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, v. z. p. p., § 2 odst. 1

⁵⁰ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, v. z. p. p., § 2 odst. 2

4. Právní úprava vazby v českém právu

Právní úprava vazby je obsažena v zákoně č. 141/1961 Sb., v části první, hlavě čtvrté (Zajištění osob, věcí a jiných majetkových hodnot) tohoto zákona v ustanoveních § 67 až § 74a.⁵¹ V rámci právní úpravy vazby lze pak z teoretického hlediska rozlišovat vazební právo materiální a formální.

Materiálním vazebním právem se rozumí souhrn materiálních (hmotněprávních) předpokladů vazby. Vazební právo však není součástí hmotněprávních předpisů, ale patří do oblasti práva procesního. Obecně platí, že vztah mezi trestním právem hmotným a procesním není tak striktně vymezen, jako je tomu např. občanského práva hmotného a procesního – není ani vyloučena vzájemná prostupnost norem procesních a hmotněprávních v rámci kodexu jak práva hmotného, tak i procesního a tedy není v zásadě možné vyloučit, že se v rámci procesní normy objeví normy hmotněprávní. Materiálním vazebním právem jsou zejména zákonem vymezené důvody vazby upravené v § 67 a 68 TŘ. **Formálním vazebním právem** se pak rozumí souhrn otázek týkající se procesního postupu příslušných orgánů i procesních úkonů obviněného, resp. jiných oprávněných osob (např. soudu, státního zástupce, apod.). Nakonec je potřeba ještě doplnit, že materiální vazební právo se uskutečňuje prostřednictvím formálního vazebního práva.⁵²

4.1 Podmínky vazby

Podmínky vazby vyplývají hned z § 67 TŘ:

1. Předně do vazby lze vzít pouze a jedině osobu **obviněnou** (srov. „*Obviněný smí být vzat do vazby...*“). Tedy jde o osobu, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání (§ 160 TŘ). Vazba jiných osob, jejichž účast na řízení je nezbytná (např. svědka), je nepřipustná.⁵³
2. Obviněný je stíhán pro **úmyslný trestný čin**, za který mu hrozí trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje dva roky, nebo pro **nedbalostní trestný čin**, za který mu hrozí trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje tři roky (§ 68 odst. 2 TŘ). V obou případech existují výjimky uvedené v § 68 odst. 3 a 4 TŘ (viz dále).⁵⁴

⁵¹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, v. z. p. p., § 67-74a

⁵² RŮŽIČKA, Miroslav, ZEŽULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2004, str. 382-383

⁵³ JELÍNEK, Jiří, *Trestní právo procesní*, 2. vydání, Praha: Leges, 2011, 311 s.

⁵⁴ JELÍNEK, Jiří, *Trestní právo procesní*, 2. vydání, Praha: Leges, 2011, 312 s.

3. Z **jednání** obviněného nebo z dalších **konkrétních skutečností** vyplývá **důvodná obava**, že bude naplněn **některý z vazebních důvodů**.
4. Čtvrtým důvodem je **důvodnost trestního stíhání** – do vazby lze vzít osobu pouze, pokud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán, má všechny znaky trestného činu a jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný.⁵⁵
5. Musí být naplněna rovněž podmínka **subsidiarity** vazby, tedy vazba přichází v úvahu pouze, pokud s ohledem na osobu obviněného, povahu a závažnost trestného činu, pro který je stíhán, nelze v době rozhodování účelu vazby dosáhnout jiným opatřením.⁵⁶ V případě vazby mladistvého dokonce **jedině tehdy**, nelze-li účelu vazby dosáhnout jinak.⁵⁷
6. Vazba je vždy **fakultativní** opatření, obviněný tedy nemusí být do vazby vzat ani v případě, že pro to jsou naplněny podmínky, vše závisí na úvaze orgánu rozhodujícího o vazbě.⁵⁸
7. Vzetí do vazby je vždy podmíněno **rozhodnutím soudu**, v přípravném řízení **soudce** na návrh státního zástupce⁵⁹ (viz dále: Rozhodování o vazbě). Tento požadavek obsahuje i Úmluva, ve svém čl. 5 odst. 3, který upravuje vzetí obviněného do vazby.⁶⁰
8. Navíc je potřeba splnit i **zvláštní podmínky**, je-li obviněným poslanec nebo senátor Parlamentu ČR, je potřeba souhlasu předsedy dané komory a na první navazující schůzi i celé této komory (čl. 27 odst. 5 Ústavy), jde-li o soudce Ústavního soudu je potřeba souhlasu předsedy Senátu (čl. 86 odst. 2 Ústavy).⁶¹ Jde-li o soudce, který je obviněn ze spáchání trestného činu při výkonu soudcovské funkce nebo v souvislosti s jejím výkonem, je potřeba souhlasu prezidenta republiky (§ 76 ZSS) – u přísedících tohoto souhlasu není třeba (§ 77 ZSS).⁶² Prezidenta republiky pak nelze zadržet ani trestně stíhat, tedy ani vzít do vazby (§ 65 odst. 1 Ústavy).⁶³

⁵⁵ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, v. z. p. p., § 67

⁵⁶ Tamtéž.

⁵⁷ Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, v. z. p. p., § 46

⁵⁸ ŠÁMAL, Pavel. a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání, Praha: C. H. Beck 2013. 736s bod 7

⁵⁹ JELÍNEK, Jiří, *Trestní právo procesní*, 2. vydání, Praha: Leges, 2011, 313 s.

⁶⁰ HERCZEG, Jiří. K právu být slyšen v řízení o přezkoumávání trvání vazby. *Bulletin advokacie*, 2005 č. 10, s. 15

⁶¹ Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v. z. p. p.

⁶² Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, v. z. p. p.

⁶³ Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v. z. p. p.

K prvnímu bodu: „Do vazby lze vzít pouze osobu, které bylo podle ustanovení § 160 TŘ sděleno obvinění, pro které je dostačující, že zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin a je dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba.“⁶⁴ Obviněným je obecně osoba, proti které bylo zahájeno trestní stíhání, přičemž trestní stíhání je dle § 160 TŘ zahájeno vydáním usnesení o zahájení trestního stíhání a jeho účinky nastávají oznámením obviněnému (tj. doručením nebo vyhlášením). Obviněným je dále dle ustanovení o řízení proti uprchlému (§ 302 a n. TŘ) osoba, která se vyhýbá trestnímu řízení pobytem v cizině nebo tím, že se skrývá od okamžiku, kdy bylo usnesení o zahájení trestního stíhání doručeno jejímu obhájci (§ 303 odst. 1 TŘ).⁶⁵

Specifickým případem je zahájení trestního stíhání v rámci tzv. zkráceného řízení dle § 179a TŘ, tedy situace, kdy se jedná o trestný čin, o kterém přísluší konat řízení okresnímu soudu v prvním stupni a u kterého zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let, pokud byl podezřelý přistižen přímo při činu nebo bezprostředně poté, popř. situace, kdy v průběhu prověřování trestního oznámení nebo jiného podnětu k trestnímu stíhání byly zjištěny skutečnosti jinak odůvodňující zahájení trestního stíhání a lze očekávat, že podezřelého bude možné postavit před soud ve lhůtě do dvou týdnů ode dne, kdy policejní orgán sdělil podezřelému ze spáchání jakého skutku je podezřelý a jaký trestný čin je v tomto skutku spatřován.⁶⁶ Konalo-li se zkrácené přípravné řízení, je možno vzít osobu do vazby až ve zjednodušeném řízení před samosoudcem.⁶⁷

Závěrem k prvnímu bodu je potřeba doplnit, že zjistí-li soud při rozhodování o vazbě že trestní stíhání obviněného je nedůvodné, nemůže zastavit trestní stíhání, ani dát závazný pokyn pro další postup v přípravném řízení – ale tyto závěry se mohou (a mají) bezprostředně promítnout v tom, že obviněný bude propuštěn na svobodu (je-li ve vazbě) nebo že nebude do vazby vzat (není-li ve vazbě).⁶⁸

Z druhého bodu vyplývá, že je-li obviněný stíhán za trestný čin, jehož horní hranice nepřevyšuje sazby stanovené v zákoně, je jeho vzetí do vazby vyloučeno a je lhostejné, zda splňuje ostatní podmínky vazby. Rozhodné jsou zákonné sazby u konkrétních trestných činů, ke snížení, či k navýšení se nepřihlíží.⁶⁹ Tohoto pravidla se však neuzije v taxativně stanovených výjimečných případech uvedených v zákoně – u tzv. **zprísněných důvodů**

⁶⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 22. dubna 1997, sp. zn. I. ÚS 334/96

⁶⁵ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, v. z. p. p., § 67-68

⁶⁶ Tamtéž.

⁶⁷ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEŽULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2004, str. 384

⁶⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 10. prosince 1997, sp. zn. II. ÚS 347/96

⁶⁹ JELÍNEK, Jiří, *Trestní právo procesní*, 2. vydání, Praha: Leges, 2011, 312 s.

vazby.⁷⁰ Jde předně o odstavec 3 § 68, dle kterého se odst. 2 neužije, pokud obviněný „...a) uprchl nebo se skrýval, b) opakovaně se nedostavil na předvolání a nepodařilo se jej předvést ani jinak zajistit jeho účast při úkonu trestního řízení, c) je neznámé totožnosti a dostupnými prostředky se ji nepodařilo zjistit, d) již působil na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, nebo e) již opakoval trestnou činnost, pro niž je stíhán, nebo v takové trestné činnosti pokračoval, nebo byl za takovou trestnou činnost v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.“⁷¹ Dále pak odst. 4 ustanovení § 68 obsahuje výjimku pro ochranu poškozeného, když stanoví, že odstavec 2 se neužije, pokud jde o důvod vazby předstížné a s přihlédnutím k povaze takového trestného činu vyžaduje vzetí do vazby účinná ochrana poškozeného, zejména ochrana jeho života, zdraví nebo jiného obdobného zájmu.⁷²

Z třetího bodu vyplývá, že aby bylo možno vazbu uložit, musí být v konkrétním případě dána **důvodná obava**, že hrozí alespoň jeden z důvodů vazby. Přičemž tato obava vyplývá buď z **jednání** obviněného, nebo z dalších **konkrétních skutečností** (skutečností na jednání obviněného nezávislé). Tyto konkrétní skutečnosti musí být dostatečným a rozumným podkladem pro odůvodnění alespoň některé v § 67 TŘ uvedené obavy.⁷³ „Přitom je již z povahy věci zřejmé, že nelze požadovat, aby soud činil naprosto jistý závěr o tom, že nebude-li obviněný vzat do vazby, dopustí se některého z jednání, upraveného v citovaném ustanovení.“⁷⁴ Je tedy zřejmé, že po soudu nelze vyžadovat naprosto přesný závěr, že hrozí některý z důvodů vazby.⁷⁵

Tento právně abstraktní pojem je léta specifikován ustálenou judikaturou Ústavního soudu, ten např. uvádí, že „Výklad tohoto znaku, resp. pro aplikaci § 67 TŘ nejsou a ani nemohou být dána objektivní a neměnná kritéria, která je naopak třeba vyvodit vždy z povahy konkrétní a individualizované věci, včetně osoby obviněného, jeho osobních poměrů, rozsahu potřebného dokazování, apod.“⁷⁶

Na druhou stranu v jiném svém nálezu Ústavní soud vyslovil myšlenku, že dostatečným důvodem pro uvalení vazby může být v konkrétním případě i určitá „**objektivní konstelace**“ – konstelace, která zahrnuje nejen osobu pachatele, ale i všechny znaky skutkové podstaty trestného činu včetně stadia vyšetřování. Tedy může nastat taková situace, která bude

⁷⁰ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEŽULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2004, str. 374

⁷¹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, v. z. p. p., § 67-68

⁷² Tamtéž.

⁷³ Nález Ústavního soudu ze dne 30. října 2001, sp. zn. I. ÚS 381/01

⁷⁴ Tamtéž.

⁷⁵ Tamtéž.

⁷⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 25. září 2002, sp. zn. VI. ÚS 457/02

dostatečným důvodem pro vzetí do vazby sama o sobě. Ústavní soud tento názor zaujal v případě vazby koluzní, ale sám v tomtéž nálezu uvedl, že je možné tuto argumentaci zobecnit i na další dva důvody vazby (útěkovou a předstížnou). To znamená, že pro všechny tři vazební důvody je v konkrétním případě rozhodující posouzení, zda obviněný svým jednáním sám zavádá příčinu k příslušné obavě nebo zda existuje taková objektivní konstelace vazebních důvodů, jež vzetí do vazby opodstatňuje.⁷⁷

Dle mého názoru se jedná o vhodně zvolený přístup, u některých případů trestné činnosti dosahuje jejich společenská škodlivost takové intenzity, že je vhodné reflektovat určitá objektivní kritéria. Už jen proto, že kritéria subjektivní, týkající se osoby pachatele, jeho rodinných vztahů, apod., mohou být před orgány činnými v trestním řízení přikrášlovány nebo dokonce zmanipulovány. Ale jak uvádí i Ústavní soud, nemělo by se jednat o obecnou praxi, která bude aplikovatelná na jakýkoli případ.

Podle Ústavního soudu o takový případ půjde *„vždy v konkrétním případě, při pečlivé úvaze, zda nastala, a navíc bezpodmínečně jen na přechodnou dobu, situace, kdy převyšuje zájem na objasnění trestného činu před zájmem na svobodě jednotlivce, neboť pro střet těchto zájmů platí přednost práva na osobní svobodu jednotlivce (čl. 5 odst. 1 Úmluvy) před společenským zájmem na objasnění trestné činnosti“*⁷⁸.

Ke třetímu bodu je ještě potřeba doplnit, že existence vazebních důvodů je nezbytnou náležitostí, kterou vyžaduje ESLP. Ten např. v kauze Ječius proti Litvě konstatoval, že vazba je nepřípustná, není-li dán vazební důvod, podle kterého by dle vnitrostátního práva mohla být uložena.⁷⁹ Úmluva tedy vyžaduje zákonem stanovené vazební důvody, bližší vymezení jejich skutkových podstat ale ponechává na jednotlivých členských státech (podmínkou je, že se tak musí stát na základě důvodného podezření ze spáchání trestného činu nebo jiných jednání obsahujících hrozbu koluzního chování).⁸⁰

Ke čtvrtému bodu, důvodnosti trestního stíhání, je potřeba doplnit, že se jedná o základní materiální podmínku vazby, splnění této podmínky je obligatorní a stojí na prvním místě. Až poté se lze zabývat splněním vazebních důvodů.⁸¹ Trestní stíhání je důvodné, pokud *dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl*

⁷⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 12. září 1996, sp. zn. I. ÚS 62/96

⁷⁸ Tamtéž.

⁷⁹ Rozsudek ESLP ze dne 31. července 2000 ve věci stížnosti č. 34578/97, Ječius proti Litvě

⁸⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 21. dubna 1994, sp. zn. I. ÚS 1/94

⁸¹ BAXA, Josef. K některým problémům při rozhodování o vazbě v přípravném řízení očima soudce. *Trestní právo*, 1996, č. 12, s. 7

*spáchán, má všechny znaky trestného činu, jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný*⁸².

4.2 Vazební důvody

4.2.1 Vazba útěková

Tímto důvodem, uvedeným v § 67 pod písmenem a), je obava, že obviněný „*uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak trestnímu stíhání nebo trestu vyhnul, zejména nelze-li jeho totožnost hned zjistit, nemá-li stálé bydliště anebo hrozí-li mu vysoký trest*“⁸³. Z trojice vazebních důvodů je tento důvodem, který nejvýrazněji směřuje k zabezpečení přítomnosti obviněného na úkonech trestního řízení a k tomu, aby po vyhlášení rozsudku bylo možno realizovat trestní sankci.⁸⁴

Z použité dikce „*zejména*“ je zřejmé, že jde o demonstrativní výčet, na druhou stranu ale z tohoto slova také dovozujeme, že postačuje kterákoli z možností zde příkladmo uvedených (za podmínky, že konkrétní skutečnosti odůvodňují reálnou obavu, že obviněný uprchne nebo se bude skrývat, aby se vyhnul trestnímu stíhání). Není tedy potřeba, aby tyto podmínky byly naplněny kumulativně.⁸⁵ Tento závěr potvrdil také Ústavní soud v nálezu sp. zn. III. ÚS 566/03, kde mimo jiné uvedl, že každá ze skutkových podstat uvedených v § 67 TŘ, jelikož jejich uspořádání je alternativní a nikoli kumulativní, je tím jednáním, příp. konkrétní skutečností, jež zakládá samo o sobě důvodnou obavu, že se obviněný bude vyhýbat trestnímu stíhání, a to buď tím, že uprchne anebo tím, že se bude skrývat.⁸⁶

Pod pojmem „*uprchne*“ se rozumí útěk do ciziny a pod pojmem „*bude se skrývat*“ se rozumí ukrývání v tuzemsku.⁸⁷ Kromě naplnění jednoho z těchto dvou znaků je vždy opět potřeba opřít případný důvod o konkrétní skutečnosti, které nasvědčují tomu, že subjekt hodlá uprchnout nebo se skrývat. Těch může být celá řada: kromě případů vytčených v zákoně (nelze hned zjistit totožnost, nemá stálé bydliště, hrozí vysoký trest – k těmto viz dále), může jít například o přípravu obviněného na odcestování, delší opuštění bydliště a zaměstnání, zadržení na útěku přes hranice, ale také možnosti útěku i okolnosti týkající se osoby obviněného (např. osobní a rodinné poměry, postavení ve společnosti, věk, apod.). Na druhou

⁸² Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, v. z. p. p., § 67

⁸³ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, v. z. p. p.

⁸⁴ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEŽULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2004, str. 404

⁸⁵ ŠÁMAL, Pavel. a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání, Praha: C. H. Beck 2013. 739 s. Bod 12

⁸⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 1. dubna 2004, sp. zn. III. ÚS 566/03

⁸⁷ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEŽULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2004, str. 406

stranu existuje také množství skutečností, které dle teorie a soudní praxe nemohou samy o sobě odůvodňovat obavu, že dojde k útěku nebo ukryvání, jako např. snaha o prosté vycestování do ciziny (pro pracovní, či jiné důvody), dočasné vzdálení se z místa bydliště, či změna zaměstnání (a to ani, když tyto změny opomene nahlásit orgánům činným v trestním řízení), ale dokonce ani trvalá změna bydliště (pokud obviněný na tuto změnu orgány činné v trestním řízení upozornil a poskytl jim novou adresu). Také skutečnost, že se obžalovaný nedostavil k hlavnímu líčení, ač byl řádně předvolán, není automaticky důvodem pro aplikaci § 67 p. a) TR – neboť vazba je institut svou povahou subsidiární, a tedy je namíste zvolit mírnější postup za použití předvedení dle § 90 TR.⁸⁸ Dokonce i situace, kdy obviněný je cizím státním občanem, není sama o sobě, dle názoru Ústavního soudu dostatečným důvodem odůvodňujícím vzetí takové osoby do vazby⁸⁹ – skutečnost, že stěžovatel je cizím státním příslušníkem, je dle Ústavního soudu pouze „abstraktním nebezpečím, že obviněný uprchne“, nikoliv konkrétní skutkově podloženou hrozbou, která by měla být pomocí vazby odstraněna.⁹⁰

Je nezbytné vždy ctít zásadu presumpce neviny a rovněž svobodu pohybu – základní právo dle čl. 14 Listiny základních práv a svobod, který ve svém prvním odstavci stanoví, že „Svoboda pohybu a pobytu je zaručena“⁹¹ a v odstavci druhém pak ještě uvádí, že: „Každý, kdo se oprávněně zdržuje na území České a Slovenské Federativní Republiky, má právo svobodně je opustit“⁹². Tedy i osoba obviněná má právo se volně pohybovat, volně cestovat, měnit své bydliště – svoboda pohybu je zaručena, a z důvodu realizace tohoto základního práva není možno dovozovat existenci vazebního důvodu dle § 67 p. a)⁹³. Tedy nejsou-li zde rozhodné skutečnosti nasvědčující tomu, že se jedná o útěk nebo skrývání se, neměly by orgány činné v trestním řízení brát toto chování bez dalšího jako důvod pro uvalení útekové vazby.

Pod pojmem „nelze-li jeho totožnost hned zjistit“ se rozumí situace, kdy obviněný nemá u sebe nebo na dosažitelném místě osobní doklady (občanský průkaz, řidičský průkaz, cestovní pas, apod.) a ani mu jeho totožnost nemůže potvrdit věrohodná osoba. Dle komentáře také může jít o situaci, kdy obviněný o sobě při zjišťování uvádí nepravdivé informace. Pojem „obviněný nemá stálé bydliště“ je pak situace, kdy obviněný buď vůbec nemá kde bydlet,

⁸⁸ ŠÁMAL, Pavel. a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání, Praha: C. H. Beck 2013. 739s, bod 13

⁸⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 10. prosince 1997, sp. zn. II. ÚS 347/96

⁹⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 21. června 2000, sp. zn. I. ÚS 645/99

⁹¹ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, v. z. p. p.

⁹² Tamtéž.

⁹³ Nález Ústavního soudu ze dne 8. března 2006, sp. zn. Pl. ÚS 50/04

nebo sice má kde bydlet, ale nezdržuje se tam, anebo situace, kdy obviněný často mění místo svého pobytu, aniž by tyto změny ohlásil orgánům činným v trestním řízení. Naopak zde nelze řadit situace, kdy obviněný střídá místo pobytu kvůli zaměstnání, kdy je na dlouhodobé brigádě, či na léčení, apod.⁹⁴ Platí, že tyto situace se posuzují materiálně, tedy rozhodující je místo, kde se obviněný reálně zdržuje, nikoli místo, kde je přihlášen k trvalému pobytu, nebo které má zapsáno v průkazu totožnosti.⁹⁵

Nedávno poměrně diskutovaným je pojem „**hrozí-li mu vysoký trest**“. Jedná se o právně neurčitý pojem, jehož obsah je s ohledem na skutečnost, že jeho aplikace je výrazným průlomem do ústavně zaručeného práva na svobodu pohybu, nutno formulovat takovým způsobem, aby při rozhodování o vazbě byla vyloučena svévole.⁹⁶ Výklad tohoto pojmu významným způsobem ovlivnil nálezn Ústavního soudu z roku 2003 sp. zn. III. ÚS 566/03, kde v právní větě uvedl: „*Hrozbou vysokým trestem lze odůvodnit uložení tzv. útečkové vazby toliko v těch případech, kdy na základě zjištěných skutečností opodstatňujících důvodnost podezření ze spáchání zvlášť závažného trestného činu lze předpokládat uložení trestu odnětí svobody ve výši nejméně kolem osmi let.*“⁹⁷ Zjednodušeně řečeno to znamená, že soudce musí podle konkrétních okolností zhodnotit, jak vysoký trest obviněnému „asi“ hrozí a je-li tento alespoň 8 let, je to dostatečným důvodem pro uložení vazby.⁹⁸ Tento nálezn, byť vycházel z právní situace starého trestního zákona (z. č. 140/1961 Sb.) a o tento se také opíral při své argumentaci⁹⁹, je stále respektován.¹⁰⁰

Je však potřeba mít na mysli, že k tomu, abychom došli k závěru, že „obviněnému hrozí vysoký trest“, nelze vycházet pouze z příslušné trestní sazby pro trestný čin, pro který bylo vůči obviněnému zahájeno trestní stíhání. Ústavní soud dovodil, že je porušením čl. 36 odst. 1 Listiny i čl. 1 Ústavy, pokud odůvodnění rozhodnutí o vzetí do vazby neobsahuje konkrétní skutečnosti, odůvodňující obavu z naplnění některého z vazebních důvodů dle § 67 TR, ale jen pouhou reprodukcí zákonných ustanovení, popř. když se důvodnost útečkové vazby

⁹⁴ ŠÁMAL, Pavel. a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání, Praha: C. H. Beck 2013. 740s. Bod 16 a 17

⁹⁵ Nálezn Ústavního soudu ze dne 7. ledna 1998, sp. zn. I. ÚS 19/97

⁹⁶ HANUŠ, Libor. Hrozba vysokého trestu v kontextu útečkové vazby. *Právní rozhledy*, 2004 č. 11, s. 433

⁹⁷ Nálezn Ústavního soudu ze dne 1. dubna 2004, sp. zn. III. ÚS 566/03

⁹⁸ Tamtéž

⁹⁹ V nálezn sp. zn. III. ÚS 566/03 Ústavní soud argumentoval: „*Pojem "vysokého trestu" z pohledu smyslu a účelu trestněprávní sankce je spjat s nejzávažnějšími trestnými činy, které zákonodárce řadí do kategorie "zvlášť závažných trestných činů" dle § 41 odst. 2 tr. zák. Uvedené zákonné ustanovení přitom závažné trestné činy (po taxativním výčtu provedeném odkazem na § 62 tr. zák.) v jejich zbytkové kategorii definuje jako úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně osmi let.*“ Aktuální trestní zákoník (z. č. 40/2009 Sb.) definuje zvlášť závažné trestné činy jinak: „*zvlášť závažné zločiny jsou ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let*“

¹⁰⁰ Nálezn Ústavního soudu ze dne 1. dubna 2004, sp. zn. III. ÚS 566/03

spatřuje pouze ve výši hrozícího trestu. V takových případech jsou právní závěry soudu porušením ústavního principu zákazu libovůle v rozhodování.¹⁰¹

Vždy je potřeba zhodnotit konkrétní okolnosti týkající se povahy a závažnosti činu i poměry obviněného. Konkrétními okolnostmi se v rámci útěkové vazby rozumí (kromě výše hrozícího trestu) např. míra uspořádanosti životních poměrů obviněného, okolnost, zda má v tuzemsku trvalý pobyt, zda jsou dány indicie z minulosti nebo současnosti, že se již o vyhýbání trestnímu stíhání pokoušel, resp. pokouší, apod. Pouhé domněnky a obavy pro uložení vazby dle § 67 písm. a) nepostačují.¹⁰² Je tedy potřeba zvážit nejen předpokládanou výši trestu, ale i to, zda tato výše odůvodňuje obavu, že obviněný uprchne nebo se bude skrývat. Pouhá hrozba vysokého trestu není konkrétní skutečností zakládající obavu, že obviněný uprchne nebo se bude skrývat podle § 67 p. a), bylo-li by tomu tak, pak by v jakémkoli případě, kdy by hrozil trest 8 let a výše byl bez dalšího dán důvod pro útěkovou vazbu – a takovou argumentaci trestní řád nepřipouští.¹⁰³

Jako příklad lze použít argumentaci Ústavního soudu z výše citovaného nálezu: „V předmětné věci obecné soudy poukázaly nikoli obecně, nýbrž konkrétně, na okolnosti, které dle jejich názoru odůvodňují obavu, že stěžovatel uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak trestnímu stíhání nebo trestu vyhnul, když danou hrozbu uložení vysokého trestu náležitě individualizovaly. Napadená rozhodnutí se v konkrétnostech opírají o konstatování, že vazba je odůvodněna reálnou hrozbou uložení vysokého trestu, jež je podložena tím, že rozsáhlá trestná činnost měla být páchána velice plánovitě a organizovaně, a to po delší dobu. Plynuły z ní vysoké zisky, přičemž v případě stěžovatele skutečná škoda měla přesáhnout několikanásobně škodu velkého rozsahu. Pokud by tedy byl stěžovatel shledán vinným, nelze očekávat uložení trestu při dolní hranici trestní sazby, jejíž rozpětí je odnětí svobody na pět až dvanáct let.“¹⁰⁴ I když ale soud zjistí, že zde jsou takové konkrétní okolnosti, i přesto to vždy nemusí znamenat uložení útěkové vazby.

Vazba je totiž vždy fakultativní a tak hrozba vysokého trestu v konkrétním individualizovaném případě má za následek pouhou přípustnost vazby. Mohou nastat případy, kdy i přes tuto hrozbu nebude vazba namístě – argumenty svědčící pro vazbu mohou být zeslabeny konkrétními skutečnostmi jiného druhu na straně obviněného, které aplikaci

¹⁰¹ Nález Ústavního soudu ze dne 4. listopadu 1999, sp. zn. III. ÚS 188/99

¹⁰² Nález Ústavního soudu ze dne 4. listopadu 1999, sp. zn. III. ÚS 188/99

¹⁰³ ŠÁMAL, Pavel. a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání, Praha: C. H. Beck 2013. 741s, bod 18

¹⁰⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 1. dubna 2004, sp. zn. III. ÚS 566/03

útěkové vazby vylučují.¹⁰⁵ Obviněný je musí tvrdit a soud k nim musí přihlížet, přičemž mezi těmito důvody pro vazbu a důvody proti vazbě platí princip úměrnosti (proporcionality) – čím výraznější hrozba vysokého trestu, tím silnější musejí být důvody proti vazbě ze strany obviněného, které by dostatečně svědčily o tom, že zde není obava z útěku. Může jít například o vysoký věk, či těhotenství obviněného, mobilita daná zdravotním stavem, ale i celkovou míru uspořádání životních poměrů, a další.¹⁰⁶

Podle mého názoru je toto řešení Ústavního soudu vhodné. Jednak z toho důvodu, že obecné soudy mají díky hranici osmi let určité vodítko jak rozhodovat, určitý argument, o který mohou své rozhodnutí o vazbě opřít, ale také proto, že jednotná hranice (byť nepovinná) pomůže sjednotit rozhodování obecných soudů. Přičemž opět platí, že v individuálním případě je možno věc hodnotit jinak a tak tato hranice obecné soudy nijak neomezuje v jejich rozhodování.

Pro doplnění je ještě potřeba uvést, že existují i názory považující tuto judikaturu Ústavního soudu za nesprávnou, zastávající myšlenku, že vzhledem k tomu, že trestní řád pod pojmem „vysoký trest“ nevymezuje konkrétní výměrou trestu, je třeba vždy individuálně dovodit, ve vztahu ke konkrétní trestněprávní kvalifikaci skutku a konkrétnímu obviněnému, zda se v dané věci jedná o „hrozbu vysokým trestem“, či ne.¹⁰⁷

4.2.2 Vazba koluzní

V pořadí druhým důvodem vazby je důvod dle § 67 p. b) – **vazba koluzní**. Tento důvod je dán, pokud z „*jeho (obviněného) jednání nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava... ..že bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání*“¹⁰⁸. Tedy je dána důvodná obava, že obviněný bude mařit zjištění skutkových okolností, jež jsou důležité pro objasnění věci. Způsobů, kterými lze tento důvod naplnit je celá řada, neboť se jedná o demonstrativní výčet (srov. dikci „jinak mařit“).¹⁰⁹

Pod pojmem „**působení**“ se rozumí ovlivňování svědků nebo spoluobviněných tak, aby před orgány činnými v trestním řízení nevypovídali nebo aby nevypovídali pravdu (může jít o přemlouvání, vzájemnou dohodu, podplácení, ale i vyhrožování). Obviněný může na svědky

¹⁰⁵ Může jít např. o skutečnost, že obžalovaný v České republice žije legálně od roku 1993, nikdy zde nebyl odsouzen, má povolen dlouhodobý pobyt, vlastní zde rodinný dům, ve kterém bydlí se svou družkou a malým dítětem, apod. (Nález Ústavního soudu ze dne 20. listopadu 2000, sp. zn. IV. ÚS 137/2000)

¹⁰⁶ HANUŠ, Libor. Hrozba vysokého trestu v kontextu útěkové vazby. *Právní rozhledy*, 2004 č. 11, s. 433

¹⁰⁷ JELÍNEK, Jiří a kol., *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 2. Vydání. Praha: Leges, 2011, 614 s.

¹⁰⁸ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, v. z. p. p., § 67

¹⁰⁹ ŠÁMAL, Pavel. a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání, Praha: C. H. Beck 2013. 741s. Bod 20

nebo spoluobviněné působit dvěma různými způsoby – jednak může jít o přímé působení (osobně obviněným) nebo zprostředkované působení (jinou osobou).¹¹⁰

Spoluobviněným je osoba, která byla obviněna (došlo k zahájení trestního stíhání vůči ní) v téže trestní věci spolu s jinou osobou (srov. též § 20 odst. 1).¹¹¹ Jedná se o případ, kdy je zde nějaká objektivní spojitost, tj. trestné činy několika osob mají vzájemný vnitřní vztah – může se jednat o spolupachatelství (§ 23 trestního zákona), účastenství (§ 24 trestního zákona) nebo jinou formu součinnosti (např. dle § 214 a další trestního zákona).¹¹²

Dalším důležitým pojmem je „**svědek**“. Trestní řád neobsahuje definici svědka, stanoví jen, kdo svědkem nemůže být.¹¹³ Dle prof. Jelínka lze tuto osobu definovat jako „*osobu odlišnou od obviněného, která byla vyzvána orgánem činným v trestním řízení, aby jako svědek vypovídala o skutečnostech, které vnímala svými smysly*“¹¹⁴. Tato osoba skutečnosti viděla, slyšela nebo jinak vnímala.¹¹⁵ Svědka lze pojmut dvojím způsobem – prvně jde o formální pojetí (osoba, která byla předvolána a která má povinnost svědčit) – toto pojetí se odpovídá pojmu „svědek“ dle § 67 p. b). Existuje ale také svědek v pojetí materiálním („osoba, u níž má k předvolání teprve dojít“) a toto pojetí se uplatní rovněž u důvodu vazby dle § 67 p. b), nespadá však pod pojem „svědek“, ale pod pojem „jiné maření“, neboť rozšiřovat definici svědka by nebylo v souladu s obecným pravidlem restriktivního výkladu pojmů u vazby.¹¹⁶

U tohoto důvodu vazby se vyžaduje aktivní činnost obviněného – to je již z dikce zákona zřejmé u „jednání“ obviněného, ale také u „konkrétních skutečností“. Konkrétní skutečnosti odůvodňující obavu ve smyslu písmena b), musí být spojeny s předpokládanou aktivní činností obviněného směřující k maření skutečností závažných pro trestní stíhání – vždy musí jít o situaci, kdy jsou zde skutečnosti nasvědčující obavě, že obviněný má koluzní úmysly. Dle Ústavního soudu takovou konkrétní skutečností, která způsobuje obavu z koluzního jednání, tedy že obviněný bude působit na svědka, může být i okolnost, spočívající ve skutečnosti, že je tu dosud nevyslechnutý svědek, který má zvláštní postavení v tom smyslu,

¹¹⁰ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEZULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2004, str. 416

¹¹¹ ŠÁMAL, Pavel. a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání, Praha: C. H. Beck 2013. 742s. Bod 23.

¹¹² JELÍNEK, Jiří a kol., *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 2. Vydání. Praha: Leges, 2011, 550 s.

¹¹³ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, v. z. p. p., § 30, § 35

¹¹⁴ JELÍNEK, Jiří, *Trestní právo procesní*, 2. vydání, Praha: Leges, 2011, 389 s.

¹¹⁵ Tamtéž.

¹¹⁶ ŠÁMAL, Pavel. a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání, Praha: C. H. Beck 2013. 743s. Bod 24

že jeho výsledek může zásadním způsobem zvrátit dosavadní výsledky řízení a přispět tak k dalšímu objasnění věci vyřešením otázky věrohodnosti obviněného nebo poškozeného.¹¹⁷

Koluzním důvodem nemůže být jen určitá důkazní situace (např. skutečnost, že existují rozpory ve svědeckých výpovědích, prostý fakt, že se jedná o počátek vyšetřování a ještě nejsou opatřeny důležité důkazy, složitost dokazování a další). Takové konkrétní skutečnosti musí být zjištěny postupem dle trestního řádu (dokazováním nebo postupem dle § 158 odst. 3 TR).¹¹⁸

Avšak v případě koluzní vazby Ústavní soud judikoval, že může nastat určitá objektivní situace, která bude sama o sobě dostatečným důvodem pro uložení vazby. Pokud obviněný již sám svým jednáním zavdává příčinu k obavě, že bude koluzně jednat, jde o dostatečnou konkrétní skutečnost bez dalšího. Na druhé straně však může stačit, v závislosti na konkrétním případě, i určitá objektivní konstelace, která zahrnuje nejen osobu pachatele, ale i všechny znaky skutkové podstaty trestného činu včetně stadia vyšetřování. V konkrétním případě se jednalo o situaci, kdy jak soud, tak i státní zastupitelství společně konstatovali, že ve věci stále ještě probíhá vyšetřování, nebyli vyslechnuti všichni svědci, a proto existují důvodné obavy, že by obviněný mohl působit na svědky nebo spoluobviněné, či jinak mařit vyšetřování – tyto obavy samy o sobě, i kdyby k nim obviněný svým jednáním nezavdal příčinu, jsou dostatečnou objektivní okolností pro uvalení vazby.¹¹⁹

Na druhou stranu ale musí jít o zákonem nedovolené jednání obviněného, a z toho vyplývá, že připomenutí svědkovi jeho povinnosti mlčenlivost dle § 99 TR, nebo připomenutí svědkovi jeho práva na odepření výpovědi dle § 100 TR, ale také přemlouvání svědka, aby mluvil pravdu, či aby vypovídal, když toto svědek odmítá, nemůže být považováno za koluzní důvod.¹²⁰ Dle judikatury Ústavního soudu je pak např. uvalení vazby pro odepření výpovědi obviněným v rozporu s čl. 8 odst. 2 Listiny.¹²¹ Ústavní soud se rovněž zabýval možným koluzním důvodem v případě obviněného na útěku a vyslovil názor, že „*skutečnost, že je důležitý spoluobviněný na útěku, sama o sobě koluzní záměr stěžovatelky nedokládá, a to ani tehdy jedná-li se o jejího manžela*“¹²² a že „*koluzní vazbu nelze zdůvodnit potřebou výsledku jen obecně vymezeného okruhu svědků, popř. i konkrétního spoluobviněného na útěku*“¹²³. Dále Ústavní soud ve svém judikátu uvedl, že není možné jako koluzní důvod použít obavu,

¹¹⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 15. Zář 1994, sp. zn. II. ÚS 138/93

¹¹⁸ ŠÁMAL, Pavel. a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání, Praha: C. H. Beck 2013. 742s, bod 21

¹¹⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 12. září 1996, sp. zn. I. ÚS 62/96

¹²⁰ ŠÁMAL, Pavel. a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání, Praha: C. H. Beck 2013. 742 s, bod 23

¹²¹ Nález Ústavního soudu ze dne 4. listopadu 1999, sp. zn. III. ÚS 188/99

¹²² Nález Ústavního soudu ze dne 25. Ledna 2001, sp. zn. IV. ÚS 257/2000

¹²³ Tamtéž.

že osoba, která je obviněna v jedné věci, bude ovlivňovat svědky v jiném řízení, které proti ní ještě nebylo zahájeno (nebyla v této věci obviněna). Ústavní soud argumentoval tím, že obava z možného ovlivňování potencionálních svědků je pouze hypotetická, nikoli reálně hrozící.¹²⁴

Dalším právně neurčitým pojmem, který je potřeba v této kapitole vyložit, je „**Objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání**“. Tím se rozumí dokazování podle trestního řádu (srov. § 89 TR), přičemž se vyžaduje, aby se jednalo o maření závažné. Posledním pojmem uvedeným v § 67 p. b) je tzv. „**jiné maření**“ objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání. Jedná se o sběrnou kategorii, kdy jiným mařením se rozumí např. působení na znalce, padělání, pozměňování, ničení nebo ukryvání důkazů, ale také působení na dosud nepředvolanou osobu, která vnímala svými smysly skutkové okolnosti důležité pro řízení, ať už má být vyslechnuta jako svědek (tzv. materiální pojetí svědka – viz výše), nebo spoluobviněný, apod. Naopak za maření nelze považovat uplatňování zákonných práv obviněného na obhajobu (např. odmítnutí vypovídat, popírání viny, uvádění nepravdivých informací, ani nesplnění povinnosti vydat věc podle § 78 odst. 1, odmítnutí podrobení se prohlídce těla podle § 114 odst. 1, odběru krve, či jiný úkon).¹²⁵

Stejně jako u předchozího vazebního důvodu i zde Ústavní soud klade důraz na odůvodnění uložení vazby. Dle jeho judikatury je při odůvodnění koluzní vazby nutno uvést konkrétní argumentaci ohledně povahy důkazů, které je nutno provést, stejně i analýzu okolností, které svědčí pro možnost působení na nevyslechnuté svědky nebo jiné maření objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání ze strany obviněného. Pouhé domněnky a obavy pro uložení vazby dle § 67 písm. b) tr. ř. nepostačují.¹²⁶

4.2.3 Vazba předstižná

Třetím a posledním zákonným důvodem vazby je důvod dle § 67 p. c) – tzv. **vazba předstižná**. Předpoklady pro tento vazební důvod jsou dány alternativně, jestliže z „*jeho (obviněného) jednání nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava... ..že bude opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil*“¹²⁷. Na rozdíl od vazby útěkové a koluzní jsou důvody v písmenu c) uvedené dány taxativně a navíc, z povahy těchto důvodů vyplývá, že je možno je naplnit pouze u trestných činů úmyslných. Toto pojetí vazby

¹²⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 6. září 2000, sp. zn. IV. ÚS 371/2000

¹²⁵ ŠÁMAL, Pavel. a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání, Praha: C. H. Beck 2013. 743s, bod 25

¹²⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 4. listopadu 1999, sp. zn. III. ÚS 188/99

¹²⁷ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, v. z. p. p., § 67 p. c)

předstízně odpovídá jejímu účelu, kdy se předpokládá, že tento vazební důvod má zamezit bezprostřednímu nebezpečí další trestné činnosti.¹²⁸

Vazba předstízná je institutem poměrně sporným, dle JUDr. Mandáka se jedná o „opatření preventivně-bezpečnostní, které v podstatě nesouvisí se zajištěním základního cíle probíhajícího řízení (zjištění viny a uložení trestu)“¹²⁹. Proto tento důvod vazby označuje jako „vazbu mimoprocení“ – z hlediska základního poslání trestního řízení jde totiž o detenci obviněného k účelům vedlejším.¹³⁰

Opakováním trestné činnosti, pro kterou je obviněný stíhán, se rozumí opakování téhož trestného činu nebo spáchání trestného činu téže povahy, tedy nikoli pokračování v trestném činu dle § 116 trestního zákoníku, jednotlivé útoky hromadného trestného činu a ani udržování protiprávního stavu u trvajících trestných činů.¹³¹

Dle komentáře se někdy dovozuje, že pod pojmem „opakování trestné činnosti, pro niž je stíhán“, se rozumí jen trestná činnost zcela stejné právní kvalifikace (srov. „pro niž je stíhán“). S tímto názorem se komentář neztotožňuje a poukazuje, že v daném zákonném ustanovení se hovoří jasně o „opakování trestné činnosti“ (tedy spáchání dalšího stejného trestného činu, ale i trestného činu jiné povahy), nikoli o „opakování trestného činu“. Dovětek „pro niž je stíhán“, doplněn novelou z. č. 152/1995 Sb., zpřesnil tehdejší zákonnou úpravu tak, že pojem „opakování trestné činnosti“ se může vztahovat pouze na trestnou činnost, pro kterou je obviněný stíhán – tedy buď na opakování téhož trestného činu, nebo spáchání trestného činu téže povahy. Tedy nikoli pouze na opakování trestného činu stejné právní kvalifikace.¹³² Je na místě uvést, že vůči tomuto názoru existují také názory opoziční, konkrétně JUDr. Mandák zastává názor, že ze znění § 67 p. c) vyplývá zcela nepochybně, že „pokračování v trestné činnosti“ se může vztahovat pouze na trestnou činnost, pro kterou je obviněný již stíhán, tedy na trestnou činnost stejné právní kvalifikace, a že z této alternativy je třeba vyloučit případy obavy z trestné činnosti podléhající odlišné právní kvalifikaci, i kdyby šlo o trestnou činnost stejného druhu.¹³³

Osobně mi přijde logičtější názor, který zastává komentář. Co se týče jazykového výkladu, lze z něj dovodit obě možnosti, ale byť vazební právo by mělo být vykládáno restriktivně, názor JUDr. Mandáka se mi jeví až příliš restriktivní.

¹²⁸ ŠÁMAL, Pavel. a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání, Praha: C. H. Beck 2013. 744s, bod 27

¹²⁹ MANDÁK, Václav. Předstízná vazba s přihlédnutím k novele trestního řádu z roku 1995. *Bulletin advokacie*, 1996 č. 4, s. 24

¹³⁰ Tamtéž.

¹³¹ ŠÁMAL, Pavel. a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání, Praha: C. H. Beck 2013. 745s, bod 28

¹³² ŠÁMAL, Pavel. a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání, Praha: C. H. Beck 2013. 745s, bod 28

¹³³ MANDÁK, Václav. Předstízná vazba s přihlédnutím k novele trestního řádu z roku 1995. *Bulletin advokacie*, 1996 č. 4, s. 24

Co se týče pojmů „**dokoná trestný čin, o který se pokusil**“ a „**vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil**“ musí jít o obavu z téhož trestného činu, o který se obviněný pokusil, který připravoval nebo kterým hrozil.¹³⁴ **Vyhrožování** jinému přichází v úvahu pouze u trestných činů dle § 154 odst. 1, § 156 odst. 1 a 2, § 196 a § 197 trestního zákoníku – je-li obviněný stíhán pro některý z těchto trestných činů a je-li zde důvodná obava, že obviněný splní svou vyhrůžku, je to důvodem pro uložení předstížené vazby.¹³⁵

¹³⁴ ŠÁMAL, Pavel. a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání, Praha: C. H. Beck 2013. 746s, bod 29 a 30

¹³⁵ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEZULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2004, str. 427

4.3 Trvání vazby a nejvyšší přípustná doba trvání vazby

4.3.1 Trvání vazby

Pro trvání vazby jsou v § 72a TŘ stanoveny jasné hranice, jednotlivé nejvyšší přípustné doby jsou rozděleny podle typové závažnosti trestného činu, kterého se měl obviněný dopustit. Dle tohoto ustanovení platí, že celková doba vazby v trestním řízení nesmí přesáhnout:

1. jeden rok, je-li vedeno trestní stíhání pro **přečin**¹³⁶,
2. dva roky, je-li vedeno trestní stíhání pro **zločin**¹³⁷,
3. tři roky, je-li vedeno trestní stíhání pro **zvlášť závažný zločin**¹³⁸,
4. čtyři roky, je-li vedeno trestní stíhání pro zvlášť závažný zločin, za který lze podle trestního zákona uložit výjimečný trest.

Odlíšná je právní úprava v případě mladistvého obviněného. Ta nesmí trvat déle, než **dva měsíce** v případě provinění, resp. **šest měsíců**, jde-li o **zvlášť závažné provinění**. Nicméně tato doba může být prodloužena, pokud nebylo možné pro obtížnost věci nebo z jiných závažných důvodů trestní stíhání v této lhůtě skončit a propuštěním mladistvého na svobodu hrozí, že bude zmařeno nebo podstatně ztíženo dosažení účelu trestního stíhání, a to jednou tolik v přípravném řízení a jednou tolik v řízení před soudem. Nejvyšší dovolená doba trvání vazby je tedy v případě mladistvého obviněného šest měsíců v případě provinění, resp. osmnáct měsíců, jde-li o zvlášť závažné provinění.¹³⁹

Při určování těchto dob se nepřihlíží ke snížení, ani ke zvýšení trestních sazeb – u trestného činu spáchaného ve prospěch organizované skupiny (§ 107 a § 108 trestního zákona), k mimořádnému snížení trestu dle § 58 trestního zákona, k mimořádnému zvýšení trestu dle § 59 trestního zákona a dokonce ani ke snížení trestních sazeb u mladistvých dle § 31 zák. mladistvých.¹⁴⁰

Jedna třetina z těchto maximálních dob připadá na přípravné řízení a dvě třetiny na řízení před soudem. Pokud v dané lhůtě není přípravné řízení nebo řízení před soudem skončeno, musí být nejpozději v poslední den této lhůty obviněný propuštěn z vazby. Rozdělení těchto

¹³⁶ „Přečiny jsou všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let.“ (Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v. z. p. p., § 14 odst. 2)

¹³⁷ „Zločiny jsou všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny.“ (Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v. z. p. p., § 14 odst. 3, věta před středníkem)

¹³⁸ „Zvlášť závažnými zločiny jsou ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.“ (Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v. z. p. p., § 14 odst. 3, věta za středníkem)

¹³⁹ Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, v. z. p. p., § 47

¹⁴⁰ ŠÁMAL, Pavel. a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání, Praha: C. H. Beck 2013. 750s. Bod 10

limitů mezi přípravné řízení a řízení před soudem je konstruováno tak, že tyto limity nelze vzájemně „přesunovat“, „dočerpávat“, a pokud tedy byl obviněný vzat do vazby až během řízení před soudem, pak ve vazbě může být pouze 2/3 nejvyšší povolené doby vazby.¹⁴¹

Zákonodárce hned v úvodní větě citovaného ustanovení stanoví zásadu zdrženlivosti a přiměřenosti „Vazba může trvat v přípravném řízení a v řízení před soudem jen nezbytně nutnou dobu“¹⁴² – tímto je zdůrazněno, že nejvýše přípustné doby trvání vazby jsou pojaty jako doby skutečně maximální, a jako takové by měly být vyčerpány jen v odůvodněných případech s ohledem na konkrétní okolnosti.¹⁴³ To ostatně vyplývá z judikatury Ústavního soudu, který uvedl, že zákonnou lhůtu, vymezující dobu trvání vazby, je nutno považovat za lhůtu nezbytného omezení osobní svobody obviněného.¹⁴⁴

Stejně Ústavní soud uvedl i v jiném nálezu, že doba stanovená zákonem dle uvedeného ustanovení Listiny představuje maximální zákonnou hranici délky trvání vazby (a tedy omezení osobní svobody), v žádném případě však po konstatování důvodnosti vazby v soudním rozhodnutí není automatickým vymezením délky jejího trvání. Dále Ústavní soud s poukazem na fakt, že obviněný může být ve vazbě pouze po nezbytně nutnou dobu, uvádí, že je úkolem soudů při rozhodování o vazbě, resp. o prodloužení vazby, stanovit i dobu jejího trvání v konkrétním případě.¹⁴⁵

Podobně i ESLP k této otázce uvádí, že „...*přiměřenost délky vazby nelze posuzovat abstraktně a oprávněnost ponechání obžalovaného ve vazbě je nutno vždy hodnotit v každém případě podle zvláštních okolností daného případu*“¹⁴⁶.

Rovněž platí, že obviněného nelze vzít do vazby, i kdyby byl pro to dán důvod dle § 67 TŘ, pokud by již předtím v téže věci byl ve vazbě a nejvyšší doba trvání vazby byla vyčerpána. Pro stanovení celkové doby vazby je přitom rozhodná ta kvalifikace činu obviněného, která přichází v úvahu v době rozhodování o vazbě.¹⁴⁷

V případě souběhu trestných činu, kdy se koná společné řízení dle § 20 a n. TŘ, je pro určení doby vazby rozhodný trestný čin nejpřísněji trestný. Pokud by pak tento nejzávažnější trestný čin byl ze společného řízení vyloučen dle § 23 odst. 1 TŘ (za předpokladu, že věc byla pravomocně skončena nebo byla skončena v přípravném řízení – podáním obžaloby), pak by se vycházelo z nejvyšší přípustné doby pro ostatní trestné činy. Pokud by naopak došlo ke

¹⁴¹ JELÍNEK, Jiří, *Trestní právo procesní*, 2. vydání, Praha: Leges, 2011, 318-319 s.

¹⁴² Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, v. z. p. p.

¹⁴³ ŠÁMAL, Pavel. a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání, Praha: C. H. Beck 2013. 847s. Bod 3

¹⁴⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 12. října 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94

¹⁴⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 13. listopadu 1997, sp. zn. III. ÚS 337/97

¹⁴⁶ Rozsudek ESLP ze dne 27. září 2007 ve věci stížnosti č. 18642/04, *Smatana proti České republice*

¹⁴⁷ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEZULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2004, str. 511

spojení věci za situace, kdy v jedné z věcí by byl trestný čin s vyšší nejvyšší povolenou dobou vazby, vycházelo by se z této doby.¹⁴⁸

Určitá specifika má rovněž situace, kdy dojde k **pokračování v trestném činu**. Pro posuzování celkové doby trvání vazby (která závisí na právní kvalifikaci daného trestného činu, pro který je obviněný stíhán), mají podstatný význam ustanovení § 11 odst. 2, § 12 odst. 2 a § 20 odst. 1 TŘ a § 45 TZ. Právní úprava pokračování v trestném činu je založena na tom, že příslušný orgán projednává pouze ty dílčí útoky, pro které bylo zahájeno trestní stíhání nebo byla podána obžaloba (srov. § 11 odst. 2 TŘ), ale z hlediska právní kvalifikace skutku podle hmotného práva je třeba vždy řešit předběžnou otázku, abychom zjistili, zda pozdějším postupem podle § 45 trestního zákona („*Ukládání společného trestu za pokračování v trestném činu*“) nepřichází v úvahu použití přísnější kvalifikace.¹⁴⁹

Jiný režim plynutí vazební doby má **vazba koluzní**, tedy vazba dle § 67 p. b) TŘ. A úprava je to přísnější, neboť zákon omezuje dobu trvání této vazby na „*nejdéle tři měsíce*“ (od omezení osobní svobody, za předpokladu, že tento důvod je dán od počátku vazby, nebo od doby, kdy je pro tento důvod obviněný ve vazbě, byl-li ve vazbě původně z jiného důvodu). U tohoto důvodu mohou nastat dvě situace. Prvně situace, kdy je obviněný ve vazbě jen z důvodu dle § 67 p. b) TŘ – v této situaci, pokud v průběhu tříměsíční lhůty nebylo rozhodnuto, že zde ke koluznímu důvodu přistoupil některý další důvod vazby dle § 67 p. a) nebo c) TŘ, musí být obviněný propuštěn na svobodu, a to nejpozději v poslední den tříměsíční lhůty.¹⁵⁰ Zákon však preferuje, aby obviněný byl propuštěn pokud možno před uplynutím této lhůty (srov. slova „*nebyl-li ...propuštěn*“ v poslední větě).¹⁵¹ Druhým případem, který může nastat, je situace, kdy je obviněný ve vazbě z důvodu dle § 67 p. b), ale také z důvodu dle p. a) nebo c), popř. obou. Zákon řešení výslovně nestanoví, obecně ale platí, že o všech změnách vazebních důvodů je potřeba vždy rozhodnout, a tak tedy pokud státní zástupce dojde k závěru, že ke koluznímu důvodu přistoupil další důvod, musí podat návrh, o kterém pak rozhoduje soudce, který rozhodoval v přípravném řízení. V řízení před soudem pak stejně musí rozhodnout soud, opět na návrh státního zástupce, ale navíc zde je

¹⁴⁸ RŮŽIČKA, Miroslav, ZEZULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2004, str. 513

¹⁴⁹ ŠÁMAL, Pavel. K aktuálním otázkám rozhodování o trvání vazby (§ 71 TrŘ). *Trestněprávní revue*. 2002 č. 7, s. 193

¹⁵⁰ ŠÁMAL, Pavel. a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání, Praha: C. H. Beck 2013. s. 852. Bod 15 a 16

¹⁵¹ ŠÁMAL, Pavel. K aktuálním otázkám rozhodování o trvání vazby (§ 71 TrŘ). *Trestněprávní revue*. 2002 č. 7, s. 193

možnost rozhodnout i bez něj.¹⁵² Konečně je potřeba ještě uvést, že z omezení tří měsíců pro koluzní vazbu platí výjimka, pokud bylo zjištěno, že obviněný již působil na svědky nebo spoluobviněné, nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání – v takovém případě rozhodne o ponechání obviněného ve vazbě nad stanovenou lhůtu v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce a po podání obžaloby nebo návrhu na schválení dohody o vině a trestu soud.¹⁵³

K trvání vazby je ještě potřeba zmínit názor Ústavního soudu, který v nálezu č. III. ÚS 83/96 z roku 1996 uvedl, že pro vazební věci je maximální **doba 4 let nepřekročitelným limitem**. Dle Ústavního soudu jsou čtyři roky lhůtou přiměřenou – není protiústavní, ale musí v ní být vazební věc pravomocně skončena. Soud této lhůtě rozumí tak, že *„jde o nepřekročitelný časový limit směřující vůči státu, který v takto určené lhůtě musí být svými orgány k tomu povolanými (čl. 40 odst. 1 Listiny) připraven spravedlnost vykonat nebo obžalovaného (obviněného) z vazby propustit na svobodu“*^{154 155}.

Ústavní soud se také opakovaně zabývá **dlouhotrvající vazbou**¹⁵⁶ a vlivem délky vazby na přetrvávání vazebních důvodů – a to zejména u vazby útěkové. Zde argumentuje mimo jiné tím, že nebezpečí ze strachu před sankcí se časem snižuje také proto, že se do délky případného trestu odnětí svobody započítává doba strávená ve vazbě. Z toho důvodu Ústavní soud vychází z tzv. **doktríny zesílených důvodů**. K tomu uvádí, že obecné soudy jsou povinny respektovat požadavek nezbytnosti existence zesílených důvodů pro trvání vazby, jinak nelze pokračující omezení osobní svobody aprobovat, byť k uvalení vazby mohlo dojít na základě důvodného podezření. Trvání podezření je dle Ústavního soudu podmínkou *sine qua non* pro zákonnost pokračování vazby, ale po určité době samo o sobě nepostačuje. Opakované používání stereotypních formulací v rozhodnutích soudů o prodloužení vazby vzbuzuje podezření, že se rozhodující orgány dostatečně nezabývaly konkrétními okolnostmi a nereagovaly na argumenty obviněného.¹⁵⁷

S tímto názorem Ústavního soudu se ztotožňují, orgány činné v trestním řízení by měly v trestních věcech postupovat urychleně, mají povinnost sbírat důkazy, provádět šetření, apod. – kauza se vyvíjí. Díky tomu musejí mít nové poznatky a důkazy, které buď opodstatňují

¹⁵² ŠÁMAL, Pavel. a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání, Praha: C. H. Beck 2013. s. 852. Bod 15 a 16

¹⁵³ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, v. z. p. p., § 72a odst. 3

¹⁵⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 25. září 1996, sp. zn. III. ÚS 83/96

¹⁵⁵ Tamtéž.

¹⁵⁶ Srov. např.: Nález Ústavního soudu ze dne 12. 12. 2013, sp. zn. I. ÚS 2665/13, nebo nález Ústavního soudu ze dne 11. 12. 2013, sp. zn. I. ÚS 2208/13

¹⁵⁷ HUSSEINI, Faisal. Ústavní soud České republiky: Posuzování vazebních důvodů při dlouhotrvající vazbě. *Trestněprávní revue*. 2014, č. 3, str. 72

vazbu, nebo svědčí o tom, že vazby není zapotřebí. Tyto informace by pak měly být reflektovány při rozhodování o dalším trvání vazby.

Na konec tohoto pododdílu je k otázce trvání vazby ještě potřeba uvést, že při každém rozhodování o vazbě jsou orgány činné v trestním řízení povinny průběžně zkoumat, zda důvody vazby u obviněného ještě trvají nebo se změnila a zda nelze vazbu nahradit některým z opatření uvedených v § 73 a 73a. Přihlížejí při tom také k tomu, zda ponechání obviněného ve vazbě vyžaduje obtížnost věci nebo jiné závažné důvody, pro které nelze trestní stíhání skončit, a zda by propuštěním obviněného z vazby bylo zmařeno nebo podstatně ztíženo dosažení účelu trestního stíhání.¹⁵⁸

4.3.2 Běh vazební doby

Počátek doby trvání je určen okamžikem, kdy došlo k *omezení osobní svobody obviněného*¹⁵⁹ (srov. také § 47 odst. 5 zák. mladistvých). Může jít o okamžik, kdy došlo k zatčení (§ 69 odst. 4 TŘ), zadržení (§ 75, § 76 odst. 1 a 3, § 179b odst. 2 TŘ), převzetí osoby, jejíž svoboda byla omezena kýmkoli (§ 76 odst. 2 TŘ) – ve všech těchto případech je konkrétní okamžik, kdy došlo k omezení osobní svobody, uveden v protokolu o tomto úkonu. Přičemž platí, že doba omezení se posuzuje zásadně materiálně a tedy se nelze spokojit pouze s tím, co plyne z obsahu protokolu (o zadržení, zatčení, ... obviněného), i když údaje z těchto dokumentů tvoří základní východisko pro určení počátku omezení osobní svobody.¹⁶⁰

Specifickou situací je **běh lhůty po vrácení věci státnímu zástupci k došetření**. Trestní řád k tomu uvádí v § 72a odst. 4: „*Při vrácení věci státnímu zástupci k došetření pokračuje běh lhůty, která připadá na přípravné řízení, ode dne, kdy byl spis doručen státnímu zástupci.*“¹⁶¹ Aplikace tohoto institutu je zásadně ovlivněna judikaturou Ústavního soudu. Ten zejména zastává názor, že po vrácení věci státnímu zástupci k došetření soudem nezačíná nové přípravné řízení, nýbrž věc se vrací do stavu přípravného řízení (§ 191 odst. 2 TŘ). Jelikož se věc vrací do stavu přípravného řízení a nezačíná přípravné řízení nové, vyplývá z toho, že rovněž v případě dalšího trvání vazby se bez jakýchkoli pochybností jedná o omezení osobní svobody, které v daném okamžiku nezačíná, nýbrž pokračuje, a to ve stadiu přípravného řízení. Proto se na něj vztahuje časové vymezení, vyplývající z příslušných rozhodnutí soudů o vzetí do vazby, resp. o prodloužení vazby, a to právě ve vztahu k

¹⁵⁸ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, v. z. p. p., § 71

¹⁵⁹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, v. z. p. p., § 72a

¹⁶⁰ ŠÁMAL, Pavel. a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání, Praha: C. H. Beck 2013. 854s. Bod 19

¹⁶¹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, v. z. p. p., § 72a

prvotnímu omezení osobní svobody.¹⁶² Tímto Ústavní soud vyvrátil do roku 1997 uznávaný názor Nejvyššího soudu, který tvrdil, že při vrácení věci státnímu zástupci k došetření běží vazební lhůty znovu a není proto třeba rozhodovat o jejich prodloužení, dokud neuplyne nová lhůta pro rozhodnutí¹⁶³.¹⁶⁴ Dle Ústavního soudu tak je po vrácení věci státnímu zástupci potřeba rozhodnout ve vazebních věcech o dalším trvání vazby a není z pohledu čl. 8 odst. 5 Listiny možné tak učinit bez konkrétního stanoviska nezbytně nutné doby vazby.¹⁶⁵ Soudy jsou pak rovněž povinny zabývat se otázkou, do jaké míry může být další prodlužování vazby odůvodňováno kromě existence důvodů vazby i odstraňováním závažných vad přípravného řízení, resp. jak může závažné pochybení státu odůvodňovat další trvání tak závažného omezení, jakým je vazba.¹⁶⁶

S tímto náhledem Ústavního soudu souvisí také další jeho zásadní právní názor ohledně vrácení věci státnímu zástupci k došetření – pokud už byla vyčerpána lhůta pro maximální trvání vazby v přípravném řízení proběhlém před podáním obžaloby, nemůže soud rozhodnout o ponechání obviněného ve vazbě, ale musí rozhodnout o jeho propuštění na svobodu. Pokud ale celková doba vazby pro přípravné řízení nebyla vyčerpána, pak vazba v přípravném řízení pokračuje.¹⁶⁷

Závěrem je potřeba uvést, že pro účely rozhodování o dalším trvání vazby se bere v úvahu jen doba vazby vykonávané na území České republiky. V případě, že vazba byla u obviněného přerušována, tedy byl opětovně vzat do vazby, doby trvání vazby se v téže věci **sčítají**, avšak zvlášť pro přípravné řízení a zvlášť pro řízení před soudem.¹⁶⁸ Sčítá se každé omezení osobní svobody v dané trestní věci.¹⁶⁹ A také je potřeba zmínit, že v některých

¹⁶² Nález Ústavního soudu ze dne 13. listopadu 1997, sp. zn. III. ÚS 337/97

¹⁶³ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 3. dubna 1994, sp. zn. Rt 27/1994

¹⁶⁴ Tento judikát Nejvyššího soudu potvrdil praxi, kdy orgány činné v trestním řízení ve fázi přípravného řízení opakovaně prodlužovaly vazbu a tak držely obviněného ve vazbě až do okamžiku, kdy zbývalo jen několik dní do vypršení nejvyšší povolené doby vazby, pak státní zástupce podal na obžalobu, trestní soud mu věc vrátil k dalšímu prošetření a podle ust. § 192 trestního řádu ponechal obviněného ve vazbě – státní zástupce tak dle názoru některých advokátů svým jednáním účelově sledoval pouze cíl, aby nemuselo být rozhodováno o prodloužení vazby. (KOLAŘÍKOVÁ, Dana; BURIANOVÁ, Veronika. Běh vazební lhůty ve světle jednoho ústavního nálezu, *Bulletin advokacie*, 1998, č. 4, s. 42)

¹⁶⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 13. listopadu 1997, sp. zn. III. ÚS 337/97

¹⁶⁶ ŠÁMAL, Pavel. a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání, Praha: C. H. Beck 2013. 855s. Bod 20

¹⁶⁷ Tamtéž

¹⁶⁸ ŠÁMAL, Pavel. K aktuálním otázkám rozhodování o trvání vazby (§ 71 TrŘ). *Trestněprávní revue*. 2002 č. 7, s. 193

¹⁶⁹ Rozhodnutí Vrchního soudu ze dne 14. května 2004, sp. zn. 4Tmo 11/2004, sbírkové číslo Rt 19/2005

řízení (uvedených v § 72a odst. 5¹⁷⁰) se doba trvání vazby posuzuje samostatně a nezávisle na vazbě v původním řízení.¹⁷¹

Pro skončení doby trvání vazby pak platí, že obviněný musí být neprodleně propuštěn z vazby, pokud pomine důvod vazby, nebo je zřejmé, že vzhledem k osobě obviněného a k povaze a závažnosti věci trestní stíhání nepovede k uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody, a nejsou-li dány okolnosti uvedené v § 68 odst. 3 a 4 TŘ. Na to je navázána povinnost orgánů rozhodujících o vazbě průběžně zkoumat, zda důvody vazby u obviněného ještě trvají nebo se nezměnily a zda nelze vazbu nahradit některým z opatření uvedených v § 73 a 73a dle § 71 TŘ. Stejnou povinnost rovněž stanoví a pro případ mladistvého obviněného ještě zdůrazňuje § 48 zák. mladistvých.¹⁷² Dále musí být neprodleně propuštěn, jak bylo uvedeno již výše, uplyne-li nejvyšší povolená doba trvání vazby, včetně tříměsíční doby u koluzní vazby. Rovněž vyjde-li během přípravného řízení najevo, že skutek, pro který bylo trestní řízení zahájeno, je **jiným trestným činem**, musí být obviněný z vazby neprodleně propuštěn na svobodu, i když některý vazební důvod trvá. Svým způsobem je zánikem vazby rovněž okamžik, kdy dochází k nařízení trestu odnětí svobody dle § 321 TŘ u obviněného, který byl až do právní moci rozsudku ve vazbě.¹⁷³ A konečně, co se týče obviněného mladistvého, ten musí být kromě obecných důvodů neprodleně propuštěn, pokud není návrh na prodloužení vazby doručen nejpozději 15 dní před koncem vazební doby.¹⁷⁴

Není-li po rozhodnutí soudu o propuštění z vazby zajištěná osoba neprodleně propuštěna, jedná se o nezákonnou vazbu a porušení Úmluvy.¹⁷⁵

4.4 Rozhodování o vazbě a orgány rozhodující o vazbě

4.4.1 Rozhodování o vazbě

O vazbě se rozhoduje obecně usnesením. Tato usnesení se řadí mezi usnesení, která se svým významem a účinky blíží nebo prakticky rovnají rozsudku.¹⁷⁶ Taxativní výčet rozhodnutí o vazbě je uveden v § 74 odst. 1 TŘ a jedná se o rozhodnutí dle:

- § 68 (vzetí do vazby),
- § 69 (příkaz k zatčení),

¹⁷⁰ Řízení o dovolání (§ 265l odst. 4 a § 265o odst. 2), o stížnosti pro porušení zákona (§ 275 odst. 3), o návrhu na povolení obnovy řízení (§ 282 odst. 2 a § 287), po zrušení výroku o trestu nálezem Ústavního soudu (§ 314k odst. 1) nebo v řízení o výkonu trestu vyhoštění (§ 350c odst. 1)

¹⁷¹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, v. z. p. p., § 72a odst. 5

¹⁷² Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, v. z. p. p., § 48

¹⁷³ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, v. z. p. p., § 71 a § 321

¹⁷⁴ Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, v. z. p. p., § 47

¹⁷⁵ Rozsudek ESLP ze dne 6. 4. 2000 ve věci stížnosti č. 26772/95, Labita proti Itálii

¹⁷⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 4. listopadu 1999, sp. zn. III. ÚS 188/99

- § 71 (přezkoumání trvání důvodů vazby),
- § 71a (rozhodnutí o žádosti o propuštění z vazby),
- § 72 (rozhodnutí o dalším trvání vazby),
- § 72a odst. 3 (rozhodnutí o ponechání obviněného v koluzní vazbě nad tři měsíce),
- § 73 (rozhodnutí o nahrazení vazby zárukou, dohledem, předběžným opatřením nebo slibem) a
- § 73a TŘ (rozhodnutí o peněžité záruce).¹⁷⁷

Kromě obecných náležitostí dle § 134 TŘ, musí obsahovat také zvláštní náležitosti dle § 73c TŘ (např. skutečnosti, které odůvodňují podezření ze spáchání trestného činu, pro který je obviněný stíhán, konkrétní skutečnosti, ze kterých jsou dovozovány důvody vazby, popř. okolnosti uvedené v § 68 odst. 3 a 4 a v § 72a odst. 3 TŘ a důvody, pro které nebylo možné dosáhnout účelu vazby jiným opatřením).¹⁷⁸

Nezbytnou součástí, kterou je potřeba se řádně zabývat, je odůvodnění rozhodnutí. Dle judikatury Ústavního soudu je každé rozhodnutí o vazbě zásahem do osobní svobody (základního práva), při každém takovém zásahu musí být postupováno restriktivně, a proto musí být vyčerpávajícím způsobem zdůvodněno.¹⁷⁹ Ústavní soud také uvedl, že z hlediska stanoveného postupu (čl. 36 odst. 1 Listiny) je požadavek řádného a vyčerpávajícího zdůvodnění rozhodnutí orgánů veřejné moci jednou ze základních podmínek ústavně souladného rozhodnutí, a že pouze povšechné a obecné odůvodnění rozhodnutí, jimž je osobní svoboda omezena, není v souladu s ústavním pořádkem republiky. Jako konkrétní případ uvedl, že není možné, aby obecné soudy založily svá stanoviska toliko na tvrzení státního zástupce, aniž by samy přezkoumaly tvrzení, závěry a postupy policejních orgánů.¹⁸⁰

Dle Ústavního soudu „...z odůvodnění musí vyplývat vztah mezi skutkovými zjištěními a úvahami při hodnocení důkazů na straně jedné a právními závěry soudu na straně druhé. Pakliže odůvodnění rozhodnutí o vzetí do vazby neobsahuje konkrétní skutečnosti, odůvodňující obavu z naplnění některého z vazebních důvodů dle § 67 tr. ř., nýbrž pouhou reprodukci zákonných ustanovení, když se důvodnost tzv. útěkové vazby spatřuje pouze ve výši hrozícího trestu a vazby koluzní v nutnosti provádění dokazování v přípravném řízení, jsou právní závěry soudu porušením ústavního principu zákazu libovůle v rozhodování, pročež

¹⁷⁷ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, v. z. p. p., § 74

¹⁷⁸ JELÍNEK, Jiří, *Trestní právo procesní*, 2. vydání, Praha: Leges, 2011, 319 s.

¹⁷⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 17. ledna 2002, sp. zn. I. ÚS 432/01

¹⁸⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 3. února 2000, sp. zn. III. ÚS 103/99

*nutno takovéto rozhodnutí považovat za stojící v rozporu s čl. 36 odst. 1 Listiny, jakož i s čl. 1 Ústavy*¹⁸¹. Odůvodnit je potřeba také každou změnu vazebních důvodů.¹⁸²

Je-li rozhodnuto o vzetí obviněného do vazby a nevyjádří-li obviněný s vyrozuměním nesouhlas, je potřeba bez průtahů **vyrozumět** některého rodinného příslušníka obviněného nebo jinou fyzickou osobu, u nichž obviněný uvede údaje potřebné k vyrozumění, ale také zaměstnavatele obviněného. Jedná-li se o rodinného příslušníka mladistvého, vyrozumí se i přes nesouhlas obviněného. Jedná-li se o příslušníka ozbrojených sil nebo ozbrojeného sboru je třeba vyrozumět též jeho velitele nebo náčelníka, v případě cizince se vyrozumí též konzulární úřad. Podobně je také potřeba vyrozumět věznicí o vzetí obviněného do vazby, o změně důvodu vazby, apod.¹⁸³

4.4.2 Orgány rozhodující o vazbě

Obecně je pravomoc rozhodovat o vazbě rozdělena mezi soud (resp. soudce) v řízení před soudem a státního zástupce v přípravném řízení, přičemž o vzetí do vazby (bez ohledu na fázi řízení) může rozhodnout pouze soud. Jiný orgán v trestním řízení není oprávněn vzít osobu do vazby – tímto je jednak v rámci trestního řádu realizován ústavní princip zakotvený v čl. 8 odst. 5 Listiny, podle kterého do vazby lze vzít pouze na základě rozhodnutí soudu¹⁸⁴, jednak je tím respektován názor Ústavního soudu, že státní zástupce, z titulu svého postavení a zejména v přípravném řízení, nesplňuje záruky nezávislosti a nestrannosti v takové míře, že by mohl rozhodovat o dalším trvání vazby v přípravném řízení¹⁸⁵, natož o vzetí do vazby. Na druhou stranu silná pozice státního zástupce v přípravném řízení se projevuje tak, že obviněný nemůže být v přípravném řízení vzat do vazby bez návrhu státního zástupce. Proti rozhodnutí státního zástupce je navíc možno podat stížnost, o které by pak dle § 146a odst. 1 TŘ rozhodoval soud, v jehož obvodu je dotčený státní zástupce činný.¹⁸⁶ Konečné slovo má tedy opět soud.

Státní zástupce tedy rozhoduje v přípravném řízení o všech vazebních věcech, s výjimkou:

1. Rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby dle § 68 TŘ (jak již bylo uvedeno výše), v řízení před soudem rozhoduje soud, v přípravném řízení soudce na návrh státního zástupce (§ 73b odst. 1 TŘ),

¹⁸¹ Nález Ústavního soudu ze dne 4. listopadu 1999, sp. zn. III. ÚS 188/99

¹⁸² Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 1992, sp. zn. Tpj 46/92

¹⁸³ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, v. z. p. p., § 70 a § 70a

¹⁸⁴ ŠÁMAL, Pavel. a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání, Praha: C. H. Beck 2013. s. 899. bod 1

¹⁸⁵ ŠÁMAL, Pavel. a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání, Praha: C. H. Beck 2013. s. 829 bod 1

¹⁸⁶ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, v. z. p. p., § 73b odst. 1 a § 146a odst. 1

2. O žádosti obviněného o propuštění z vazby dle § 71a TŘ. Pokud této žádosti nehodlá vyhovět, je povinen jí předat do pěti pracovních dnů od doručení soudu k rozhodnutí, pokud by žádosti vyhověl, měl by státní zástupce rozhodovací pravomoc (§ 73b odst. 2 TŘ),
3. V případě, kdy má být rozhodnuto o dalším trvání vazby po uplynutí doby tří měsíců dle § 72 TŘ. Rozhoduje v řízení před soudem soud a v přípravném řízení soudce na návrh státního zástupce (§ 73 odst. 3 TŘ).
4. V případě změny vazebních důvodů – pokud tato změna spočívá v jejich rozšíření (fakticky se totiž jedná o situaci, kdy je obviněný vzat do vazby z dalšího důvodu – což je oprávněn učinit výlučně soud). Rozhoduje ve fázi řízení před soudem soud, v přípravném řízení soudce na návrh státního zástupce. Jedná-li se však pouze o rozhodnutí o pomnutí důvodů vazby, zde má rozhodovací pravomoc i jen státní zástupce (§ 73b odst. 4).¹⁸⁷

Specifické je rozhodování o prodloužení lhůty v případě mladistvého obviněného – v přípravném řízení o něm rozhoduje soudce na návrh státního zástupce, který musí být soudci doručen min. 15 dní před skončením lhůty a stejný návrh je státní zástupce povinen podat i v případě, že podává na mladistvého obžalobu v době 15 dnů před skončením vazební lhůty. V případě řízení před soudem oproti běžnému režimu rozhoduje soudce nadřízeného soudu pro mládež, který je příslušný věc projednat a rozhodnout. Návrh podává předseda podřízeného soudu nejpozději 15 dní před skončením lhůty.¹⁸⁸

4.4.3 Vazební zasedání

Vazební zasedání je institut nový, který trestní řád až do 1. 1. 2012 neznal, jeho zavedení do trestního práva předcházela teoretická debata právnické společnosti, stejně jako judikatorní činnost Ústavního soudu a ESLP. Sřetávají se zde dva částečně protichůdné zájmy, které musel zákonodárce zohlednit: „*Jednak zájem na odbřemenění orgánů rozhodujících o vazebních otázkách, jednak na druhou stranu je možné tyto orgány odbřemenit pouze v míře, která je přípustná z hlediska ústavně zaručených práv osoby ve vazbě. Tyto dva zájmy nelze od sebe oddělit a tak úvahy o vyšší efektivitě a snížení zátěže orgánů činných v trestním řízení naráží na rozhodování ústavního soudu, případně ESLP.*“¹⁸⁹

¹⁸⁷ JELÍNEK, Jiří, *Trestní právo procesní*, 2. vydání, Praha: Leges, 2011, 313-314 s.

¹⁸⁸ Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, v. z. p. p., § 47

¹⁸⁹ VICHEREK, Roman. *Co je nového v trestním řádu od 1. 1. 2012? - II. Část* [on-line]. epravo.cz. 10. 2. 2012 [cit. 27. 2. 2015]. Dostupné na: < <http://www.epravo.cz/top/clanky/co-je-noveho-v-trestnim-radu-od-112012-ii-cast-80505.html> >

Obecně platí, že pokud se ve věci koná hlavní líčení nebo veřejné zasedání, jehož se účastní obviněný, rozhodne soud současně i o vazbě, je-li to potřebné vzhledem ke stanoveným lhůtám. V případě, že soud rozhoduje o vazbě mimo hlavní líčení, popř. veřejné zasedání, nebo rozhoduje-li v přípravném řízení, rozhoduje o vzetí do vazby vždy ve vazebním zasedání. Ve vazebním zasedání soud rozhoduje rovněž, pokud o to obviněný výslovně požádá (s výjimkou případu, kdy obviněný se jej následně odmítl zúčastnit a případu, kdy obviněný byl slyšen k vazbě v posledních šesti týdnech, neuvedl žádné nové okolnosti podstatné pro rozhodnutí o vazbě nebo jím uváděné okolnosti zjevně nemohou vést ke změně rozhodnutí o vazbě, dále případu, kdy zdravotní stav obviněného neumožňuje jeho výslech a konečně případu, kdy se obviněný propouští z vazby) nebo soud a v přípravném řízení soudce považuje osobní slyšení obviněného za potřebné pro účely rozhodnutí o vazbě.¹⁹⁰ Touto úpravou je naplněn článek 5 odst. 4 Úmluvy, který se týká rozhodování o dalším trvání vazby, a který dává každému, kdo byl zatčen nebo zadržen, právo podat návrh na řízení, ve kterém by soud provedl kontrolu dodržování procesních a hmotněprávních podmínek nezbytných pro „zákonnost“ zbavení svobody ve smyslu čl. 5 odst. 4.¹⁹¹ ESLP k tomu uvádí, že zárukou vyplývající z čl. 5 odst. 4 Úmluvy je právo být efektně vyslechnut soudem, k němuž byl podán prostředek nápravy proti rozhodnutí o vazbě.¹⁹² V tomto článku Úmluvy je obsažen institut známý jako *habeas corpus*, který je definován jako samostatné řízení zahájené proto, aby se určilo, zda obžalovaný nebyl zbaven svobody nezákonně, neřeší tedy případnou vinu, či nevinu obžalovaného, cílem tohoto řízení je pouze konstatovat, zda byla osoba zbavena svobody na základě řádného procesu.¹⁹³ Vazební řízení svým obsahem tedy naplňuje tento článek Úmluvy. Byla zvolena forma vazebního zasedání, která není vždy obligatorní, ale naopak se preferuje rozhodování o vazbě v hlavním líčení nebo veřejném zasedání, jehož se účastní obviněný a je-li to vhodné s ohledem na stanovené vazební lhůty.¹⁹⁴

Koná-li se vazební řízení, soud předvolá nebo nechá předvést k vazebnímu zasedání obviněného, vyrozumí o něm státního zástupce a obhájce a jde-li o případ rozhodování o vazbě zadržené nebo zatčené osoby, vyrozumí se obhájce pouze v případě, že je dosažitelný v 24h lhůtě pro rozhodnutí o vazbě. Doba konání je pak určena tak, aby jak státní zástupce,

¹⁹⁰ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, v. z. p. p., § 73d

¹⁹¹ HERCZEG, Jiří. K právu být slyšen v řízení o přezkoumávání trvání vazby. *Bulletin advokacie*, 2005 č. 10, s. 15

¹⁹² Rozsudek ESLP ze dne 4. 12. 2008 ve věci stížnosti č. 19970/04, Husák proti ČR.

¹⁹³ HERCZEG, Jiří. Habeas corpus v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva. *Bulletin advokacie*, 2004, č. 4, s. 34

¹⁹⁴ VICHEREK, Roman. *Co je nového v trestním řádu od 1. 1. 2012? - II. Část* [on-line]. epravo.cz. 10. 2. 2012 [cit. 27. 2. 2015]. Dostupné na: < <http://www.epravo.cz/top/clanky/co-je-noveho-v-trestnim-radu-od-112012-ii-cast-80505.html> >

tak i obhájce měli možnost se zasedání účastnit a současně aby byly dodrženy lhůty stanovené pro rozhodnutí o vazbě. Vazební zasedání je neveřejné, účastní se jej pouze všichni členové senátu a obviněný, účast státního zástupce a obhájce nutná není, ale je možná.¹⁹⁵ Právě právo obviněného na ústní jednání o přezkoumání zákonnosti vazby je jednou ze dvou podstatných procesních garancí, které ESLP dovozuje z *habeas corpus*, tou druhou je právo obviněného na přístup ke všem dokumentům ve vyšetřovacím spisu, které jsou podstatné k tomu, aby bylo možno účinně zpochybnit zákonnost vazby.¹⁹⁶

Co se týče průběhu samotného, tak po zahájení soud podá zprávu o stavu věci, pak přednese návrh státního zástupce nebo žádost o propuštění z vazby obviněný nebo jeho obhájce. Pak dochází k přednesu vyjádření a případných návrhů na provedení potřebných šetření stranami. Následně dochází k výslechu obviněného ke všem okolnostem podstatným pro rozhodnutí o vazbě, státní zástupce a obhájce mohou klást obviněnému otázky, ale pouze tehdy, dá-li jim soud slovo. Mohou být rovněž prováděny důkazy (s určitými specifiky) a na závěr vazebního zasedání soud udělí slovo k závěrečným návrhům státnímu zástupci, obhájci, obviněnému a posléze je veřejně vyhlášeno rozhodnutí.¹⁹⁷

4.4.4 Rozhodování o dalším trvání vazby

Z čl. 8 odst. 5 Listiny a z čl. 5 odst. 4 Úmluvy vyplývá, že soud má výhradní pravomoc rozhodovat nejen o omezení osobní svobody (o vzetí obviněného do vazby), ale také o době trvání omezení osobní svobody (o době trvání vazby).¹⁹⁸

Český trestní řád tuto povinnost řeší v ustanovení § 72 TŘ, podle kterého orgány činné v trestním řízení musí ve vazebních věcech průběžně rozhodovat, zda se obviněný i nadále ponechá ve vazbě, nebo zda bude propuštěn na svobodu. Právní úprava zde řeší dvě situace: První se týká přípravného řízení, kdy v této fázi platí, že soudce musí **nejpozději každé tři měsíce** od právní moci posledního rozhodnutí o vazbě rozhodnout na návrh státního zástupce, který mu musí být doručen nejpozději 15 dnů před vypršením tříměsíční lhůty. Druhou situací je soudní fáze řízení, kde platí, že soud je povinen **nejpozději do 30 dnů** ode dne, kdy u něj byla podána obžaloba proti obviněnému, který je ve vazbě, nebo návrh na schválení dohody o vině a trestu sjednané s obviněným, který je ve vazbě, nebo kdy mu byl doručen spis na základě rozhodnutí o postoupení nebo příkázání věci obviněného, který je ve vazbě,

¹⁹⁵ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, v. z. p. p., § 73e – 73g

¹⁹⁶ HERCZEG, Jiří. Habeas corpus v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva. *Bulletin advokacie*, 2004, č. 4, s. 34

¹⁹⁷ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, v. z. p. p., § 73e - § 73g

¹⁹⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 29. ledna 2008, sp. zn. Pl. ÚS 63/06

rozhodnout, zda se obviněný ponechává i nadále ve vazbě, nebo zda se z vazby propouští.¹⁹⁹ V obou případech se jedná o tzv. propadné lhůty a platí, že pokud by nedošlo k rozhodnutí o dalším trvání vazby v těchto lhůtách, musí být obviněný ihned propuštěn z vazby.²⁰⁰

Závěrem k této části je potřeba ještě uvést, že ponechá-li soud obviněného ve vazbě, nebo rozhodne-li soud o vzetí obviněného do vazby až po podání obžaloby nebo návrhu na schválení dohody o vině a trestu, je povinen postupovat přiměřeně podle odst. 1 § 72 TR.²⁰¹

4.4.5 Žádost o propuštění z vazby a stížnost proti rozhodnutí o vazbě

Dle § 71a TR platí, že obviněný má právo kdykoli po právní moci rozhodnutí o vzetí do vazby **žádat o propuštění z vazby**.²⁰² Za žádost o propuštění z vazby se považuje i návrh obviněného na přijetí některého z opatření nahrazujících vazbu, také podání, kterým obviněný zpochybňuje důvodnost vazby od samotného počátku a zároveň požaduje, aby vazba v jeho případě byla přezkoumána, také žádost, kterou obviněný namítá, že vazba trvá příliš dlouho. Některá z těchto podání by mohla být podle obsahu posouzena jako stížnost na státního zástupce (§ 16v ZoSZ) nebo stížnost na soudce (§ 164 ZSS) – zde však platí, že v případě pochybností, zda se jedná o žádost, či nikoli, je nutné vyřídit takové podání především jako žádost o propuštění z vazby na svobodu.²⁰³ O žádost ve smyslu tohoto ustanovení jde i tehdy, jestliže obviněný namítá, že vazební řízení v jeho případě trvá příliš dlouho.²⁰⁴

O žádosti musí být rozhodnuto bez zbytečného odkladu. Soud jí buď vyhoví, nebo ji zamítne, přičemž v případě zamítnutí může obviněný žádost opakovat, neuvede-li v ní jiné důvody, až po uplynutí 30 dnů od právní moci posledního rozhodnutí, kterým byla zamítnuta jeho žádost o propuštění z vazby, nebo kterým bylo rozhodnuto o dalším trvání vazby nebo o změně důvodů vazby.²⁰⁵

Druhou možností, jak může obviněný napadnout rozhodnutí o vazbě je **stížnost** proti usnesení, kterým bylo o vazbě rozhodnuto. Zákon taxativně vypočítává, vůči kterým vazebním rozhodnutím je stížnost přípustná – jedná se o §§ 68, 69, 71, 71a, 72, 72a odst. 3, 73 a 73a). Stížnost obecně nemá odkladný účinek. Pouze v případě, že se jedná o rozhodnutí o připadnutí peněžité záruky státu a v případě stížnosti státního zástupce proti rozhodnutí o propuštění obviněného z vazby, nejde-li o propuštění z vazby po vyhlášení zprošťujícího rozsudku, mají odkladný účinek. Současně platí, že byl-li státní zástupce přítomen při

¹⁹⁹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, v. z. p. p., § 72

²⁰⁰ ŠÁMAL, Pavel. a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání, Praha: C. H. Beck 2013. 829s. Bod 1.

²⁰¹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, v. z. p. p., § 72

²⁰² Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, v. z. p. p., § 71a

²⁰³ ŠÁMAL, Pavel. a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání, Praha: C. H. Beck 2013. 820s

²⁰⁴ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, v. z. p. p., § 71a

²⁰⁵ Tamtéž.

vyhlášení rozhodnutí, má jeho stížnost odkladný účinek jen tehdy, byla-li podána ihned po vyhlášení rozhodnutí. Rozhodne-li soud na základě stížnosti o zrušení rozhodnutí o vzetí do vazby nebo o dalším trvání vazby, může věc vrátit k novému projednání a rozhodnutí pouze z důvodu závažných vad rozhodnutí. Obviněný musí být v takovém případě neprodleně propuštěn z vazby.²⁰⁶

²⁰⁶ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, v. z. p. p., § 71a

5. Opatření nahrazující vazbu

Jak bylo uvedeno již výše, vazba je institutem fakultativním a subsidiárním, a její užití je tedy možné pouze v případě, že jejího účelu nelze dosáhnout jiným, do základních práv a svobod méně zasahujícím procesním prostředkem. Za tímto účelem trestní řád obsahuje čtyři alternativy vůči vazbě, při jejichž použití lze obviněného nechat na svobodě, nebo propustit z již uložené vazby.²⁰⁷ Jedná se o záruku zájmového sdružení občanů nebo důvěryhodné osoby, písemný slib obviněného, dohled probačního úředníka nad obviněným a peněžní záruku.²⁰⁸ Specifikou alternativu obsahuje ještě právní úprava trestání mladistvých – umístění do péče důvěryhodné osoby.²⁰⁹ Opatření lze použít jednotlivě nebo vedle sebe.²¹⁰

Jedná se o opatření zajišťující přítomnost obviněného před soudem a bránící mu v jednání, které by ohrožovalo trestní řízení, a musí jít o taková opatření, která dosahují žádoucího účinku (účinku vazby) s minimálním zásahem do osobní svobody podezřelého či obviněného. Používání těchto alternativních opatření je vyžadováno celou řadou mezinárodních dokumentů, jako např. Standardní minimální pravidla OSN pro opatření nespojená s odnětím svobody (tzv. Tokijská pravidla), Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy, apod.²¹¹

Základní podmínkou pro uložení všech těchto alternativ je **trvání důvodu vazby** – není-li dán důvod pro vzetí do vazby nebo pro pokračování vazby, nelze uložit ani tato alternativní opatření.²¹² To je také důvod, proč o alternativách vazby rozhoduje soud a v přípravném řízení soudce – před úvahou, zda nahradit vazbu totiž vždy musí předcházet úvaha, zda trvají důvody vazby a k takové úvaze je oprávněn pouze soudce, ne státní zástupce.²¹³ Trvání důvodu vazby se týká i konce těchto opatření – zákon o tom mlčí, z judikatury Nejvyššího soudu je však patrné, že „*instituty nahrazující vazbu jsou neoddělitelně spjata s přípustnou existencí vazby v tom kterém stádiu trestního stíhání, tj. jsou vázány na existenci důvodů vazby a její přípustnosti z hlediska zákonných vazebních lhůt*“²¹⁴ a dojde-li tedy k zániku

²⁰⁷ JELÍNEK, Jiří, *Trestní právo procesní*, 2. vydání, Praha: Leges, 2011, 321 s.

²⁰⁸ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, v. z. p. p., § 73 a 73a

²⁰⁹ Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, v. z. p. p., § 49

²¹⁰ ŠÁMAL, Pavel, a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání, Praha: C. H. Beck 2013. 865s. bod 1

²¹¹ ZEMAN, Petr, BIEDERMANOVÁ, Eva, DIBLÍKOVÁ, Simona, HOLAS, Jakub, VLACH, Jiří. Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení: poznatky z výzkumu. *Trestněprávní revue*, 2011 č. 5, s. 142.

²¹² JELÍNEK, Jiří, *Trestní právo procesní*, 2. vydání, Praha: Leges, 2011, 321 s.

²¹³ MUSIL, Jan, KRATOCHVÍL, Vladimír, ŠÁMAL, Pavel. *Kurs trestního práva: Trestní právo procesní*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, 320s.

²¹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2003, sp. zn. 4 Tz 24/2003, sbírkové číslo NS 26/2004-T 616

důvodu vazby, popř. uběhne-li nejvyšší přípustná doba trvání vazby, nemůže pokračovat ani alternativní opatření k vazbě.

Soudce, který rozhoduje o vzetí do vazby, musí vzít v úvahu povahu trestné činnosti, pro kterou je obviněný stíhán, osobu obviněného a konkrétní obsah nabízené záruky, slibu, dohledu a peněžitě záruky, také možnost dosažení účelu vazby. Následně rozhodne buď o použití některé z alternativ, o ponechání ve vazbě nebo o propuštění obviněného z vazby.²¹⁵

5.1 Záruka, dohled a slib

V případě vazby útěkové (§ 67 p. a) TŘ) nebo vazby předstižné (§ 67 p. c) TŘ) je orgánu rozhodujícímu o vazbě dána možnost ponechat obviněného na svobodě nebo propustit ho na svobodu, jsou-li pro to naplněny zákonné předklady. V souvislosti s nahrazením vazby zárukou, slibem nebo dohledem, může orgán rozhodující o vazbě současně uložit obviněnému omezení spočívající v zákazu vycestování do zahraničí a vyzve toho, kdo má cestovní doklad obviněného u sebe, aby jej ve stanovené lhůtě vydal, nevydá-li je povinná osoba, je cestovní doklad odejmut za přiměřené aplikace § 79 TŘ. Obviněný má pak právo kdykoli žádat zrušení zákazu vycestování a o jeho žádosti musí orgán rozhodující o vazbě rozhodnout bez zbytečného odkladu, přičemž platí, že je-li žádost zamítnuta, může jí obviněný opakovat, neuvede-li nové důvody, až po uplynutí tří měsíců ode dne nabytí právní moci rozhodnutí. O odejmutí, popř. vrácení cestovního dokladu je bez zbytečného odkladu informován orgán příslušný k vydání cestovního dokladu.²¹⁶

Pokud obviněný nebude plnit povinnosti uložené v souvislosti s nahrazením vazby zárukou, slibem nebo dohledem a pokud trvají důvody vazby, soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce rozhodne o vazbě.²¹⁷

5.1.1 Záruka

Záruka je opatření nahrazující vazbu, kterým je možno nahradit útěkovou nebo předstižnou vazbu, pokud se za obviněného zaručí zájmové sdružení nebo osoba schopná příznivě ovlivňovat chování obviněného. Tyto osoby musejí být soudem a v přípravném řízení státním zástupcem seznámeny s podstatou obvinění a s důvodem vazby. Zaručit se musejí za další chování obviněného, dále za to, že se obviněný na vyzvání dostaví k soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu a že vždy předem oznámí vzdálení se z místa

²¹⁵ ŠÁMAL, Pavel. a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání, Praha: C. H. Beck 2013. 866s. Bod 3

²¹⁶ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, v. z. p. p., § 73

²¹⁷ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, v. z. p. p., § 73

pobytu. Pokud pak orgán rozhodující o vazbě považuje takovou záruku vzhledem k osobě obviněného a k povaze projednávaného případu za dostatečnou, přijme ji namísto vazby.

Jednotlivá zájmová sdružení občanů jsou uvedena v § 3 odst. 1 TŘ, a jsou jimi odborové organizace, organizace zaměstnavatelů a ostatní občanská sdružení s výjimkou politických stran a politických hnutí, dále církve, náboženské společnosti a právnické osoby sledující v předmětu své činnosti charitativní účely.²¹⁸

Nabízí-li záruku jediná osoba, musí orgán rozhodující o vazbě posoudit její schopnost účinně ovlivňovat obviněného nebo jeho chování. „*Taková schopnost je ovlivněna existencí určitého vztahu (rodinného, pracovního, apod.) mezi těmito dvěma osobami.*“²¹⁹ Důvěryhodnou osobou ale dle judikatury nejsou zpravidla rodiče mladistvého, kteří měli s jeho výchovou závažné problémy, které mimo jiné vyústily ve spáchání posuzované trestné činnosti.²²⁰ S ohledem na své postavení touto osobou nemůže být ani obhájce obviněného.²²¹ Ale dle názoru Ústavního soudu jí může být advokát, který není obhájcem obviněného – v takovém případě odpadá nebezpečí střetu zájmů, není zde specifický vztah právní pomoci závislý na pokynech obviněného, který má obhájce s obviněným, jako svým klientem.²²²

5.1.2 Dohled

Druhou alternativou vůči vazbě je dohled probačního úředníka. Soudce tam rozhodne, lze-li s ohledem na osobu obviněného a povahu projednávaného případu dosáhnout účelu vazby dohledem probačního úředníka nad obviněným. Je-li tento dohled vysloven, je obviněný povinen dostavit se ve stanovených lhůtách k probačnímu úředníkovi, změnit místo pobytu pouze s jeho souhlasem a podrobit se dalším omezením stanoveným ve výroku rozhodnutí.²²³

Pro doplnění je potřeba uvést, že dle judikatury omezení stanovená při ukládání dohledu mohou trvat maximálně po dobu trvání vazby.²²⁴

5.1.3 Slib

V případě, že obviněný dá písemný slib, že povede řádný život, pokud zejména slíbí, že se nedopustí trestné činnosti, že se na vyzvání se dostaví k soudu, státnímu zástupci nebo

²¹⁸ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, v. z. p. p., § 3

²¹⁹ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 30. 6. 2003, sp. zn. 4To 558/2003, sb. č. Rt 34/2004

²²⁰ Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 1. 9. 2004, sp. zn. 5To 441/94, sb. č. Rt 51/1995

²²¹ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 30. 6. 2003, sp. zn. 4To 558/2003, sb. č. Rt 34/2004.

²²² Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 9. února 2006, sp. zn. I. ÚS 263/05

²²³ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, v. z. p. p., § 73

²²⁴ Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 17. 1. 2002, sp. zn. 6To 25/2002, sb. č. Rt 51/2002

policejnímu orgánu, že vždy předem oznámí vzdálení se z místa pobytu, a že splní povinnosti a dodrží omezení, která se mu uloží, může soud, za předpokladu, že považuje takový slib vzhledem k osobě obviněného a k povaze projednávaného případu za dostatečný, přijmout.²²⁵ Před tím je však soud povinen pečlivě zvážit všechny okolnosti týkající se případu a osoby obviněného.²²⁶

5.2 Peněžitá záruka

Specifickou alternativu k vazbě obsahuje § 73a TŘ. Jedná se o záruku, která je vázána na zaplacení určité peněžité částky, jejíž výše je pro obviněného důvodem, aby se zdržel maření účelu trestního řízení, a která propadne státu, pokud obviněný záruku poruší. Lze jí použít v případě vazby útekové a předstižné v případě, že se jsou splněny následující náležitosti:

1. Trvání důvodu vazby (viz výše).
2. Nejedná o taxativně uvedený trestný čin, u něhož je tato alternativa zákonem vyloučena (např. trestný čin vraždy, obchodování s lidmi, genocidy, apod.).
3. Složená částka – obviněným nebo se souhlasem obviněného i jinou osobou, která byla před přijetím záruky seznámena s podstatou obvinění a se skutečnostmi, v nichž je shledáván důvod vazby. Její výši určuje soud s přihlédnutím k osobě a majetkovým poměrům obviněného nebo osoby, která za obviněného nabízí záruku a dále k povaze spáchaného trestného činu a závažnosti důvodu vazby. Složená částka musí být vyšší, než 10.000,- Kč. Soud rovněž určí způsob složení částky.
4. Návrh obviněného nebo osoby, která nabízí složení záruky.²²⁷

Základním hlediskem, které musí soud brát v případě rozhodování o přijetí peněžní záruky a při stanovení její výše v úvahu, je otázka, zda a popř. jaká finanční částka dostatečně odstraní důvodnou obavu, že obviněný naplní důvod útekové nebo předstižné vazby. I u závažných trestných činů, u kterých hrozí vysoký trest, může být dostatečnou zárukou nízká částka, naopak mohou nastat případy, kdy jakákoli výše peněžní záruky neodstraní nebezpečí naplnění vazebních důvodů, a tedy nelze peněžitou záruku přijmout.²²⁸

Na základě výše uvedených skutečností soud rozhodne, že přijetí peněžité záruky je přípustné (pak může zároveň rozhodnout o uložení zákazu vycestování) nebo že vzhledem k okolnostem případu nebo závažnosti skutečností odůvodňujících vazbu nabídku peněžité záruky nepřijímá. Je-li záruka přijata, pak propadne státu, jestliže obviněný alternativně:

²²⁵ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, v. z. p. p., § 73

²²⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 10. 1992, sp. zn. 6To 48/92, sb. č. Rt 29/1993

²²⁷ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, § 73a.

²²⁸ MUSIL, Jan, KRATOCHVÍL, Vladimír, ŠÁMAL, Pavel. *Kurs trestního práva: Trestní právo procesní*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, 319s.

1. Uprchne, skrývá se nebo neoznámí změnu svého pobytu, a znemožní tak doručení předvolání nebo jiné písemnosti soudu, státního zástupce nebo policejního orgánu.
2. Zaviněně se nedostaví na předvolání k úkonu trestního řízení, jehož provedení je bez jeho přítomnosti vyloučeno,
3. Opakuje trestnou činnost nebo se pokusí dokonat trestný čin, který dříve nedokonal nebo který připravoval nebo kterým hrozil,
4. Vyhýbá se výkonu uloženého trestu odnětí svobody nebo peněžitého trestu nebo výkonu náhradního trestu odnětí svobody za peněžitý trest.²²⁹

Záruku lze zrušit nebo změnit její výši buďto na návrh obviněného nebo osoby, která ji složila, nebo i bez návrhu. O tom rozhodne soud nebo státní zástupce, který v té době vede řízení, jestliže pominuly důvody, které k jejímu přijetí vedly, nebo se změnila okolnosti rozhodné pro určení její výše. Nezanikne-li takto, může záruka trvat až do odsouzení (jsou-li stále dány důvody vazby a splněny doby maximálního trvání vazby) a záruka trvá i po odsouzení k nepodmíněnému trestu nebo k peněžitému trestu, a to až do dne, kdy obviněný nastoupí výkon trestu nebo zaplatí peněžitý trest a náklady řízení (v případě, že obviněný nezaplatí peněžitý trest a náklady řízení ve stanovené lhůtě, použití se prostředky ze záruky). Ze zbylé částky záruky pak může být zaplacená újma poškozenému – byla-li rozsudkem obviněnému uložena povinnost tuto újmu nahradit a poškozený o to ve lhůtě požádá (částka se rozdělí poměrně, je-li poškozených více). O propadnutí peněžní záruky státu, stejně jako o dalších možnostech jejího použití musí být obviněný nebo osoba, která tuto částku složila, předem poučeni.²³⁰

5.3 Péče důvěryhodné osoby

V řízení ve věcech mladistvých lze uplatnit všechna opatření nahrazující vazbu, která upravuje trestní řád, krom nich však zák. mladistvých upravuje specifickou alternativu.²³¹

U mladistvého obviněného může být nahrazena vazba péčí důvěryhodné osoby, pokud je taková osoba ochotna a schopna se ujmout péče o tohoto mladistvého a dohledu nad ním, pokud se k tomu písemně zaváže, pokud převezme odpovědnost za to, že se mladistvý dostaví na předvolání k orgánu činnému v trestním řízení a pokud splní další podmínky stanovené soudem. Další podmínkou je, že sám mladistvý musí souhlasit, že bude svěřen do její péče a písemně se zaváže, že se bude chovat podle podmínek dohodnutých i stanovených zákonem. Pokud by později pečující osoba nebo mladistvý neplnili své závazky, rozhodne soud, že

²²⁹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, § 73a

²³⁰ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, § 73a

²³¹ ŠÁMAL, Pavel. a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání, Praha: C. H. Beck 2013. 865s. Bod 2

pečující osobu i mladistvého zproští těchto závazků a přijme jinou pečující osobu, nebo přijme jiné opatření nahrazující vazbu. Není-li to možné, rozhodne o vazbě mladistvého nebo vydá příkaz k zatčení.²³²

²³² Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, v. z. p. p., § 50

Závěr

Tato práce nemohla vyčerpat dopodrobna celé téma vazby a ani se o to nesnažila. Během psaní mne rozsah jednotlivých témat překvapil a tak jsem se snažil vybírat pouze nejdůležitější informace.

Orgány činné v trestním řízení mají nastavený jasný rámec práv a zejména povinností, je jednoznačně stanoveno, za jakých okolností lze osobu vzít do vazby, po vzetí do vazby jsou důvody pro vzetí opakovaně přezkoumávány a jsou nastaveny jasné nepřekročitelné lhůty. V průběhu jedné vazby tak dochází k celé řadě rozhodnutí, vůči kterým může vazebně stíhaná osoba podávat opravné prostředky a i jinými způsoby se může bránit případně zlovůli ze strany orgánů činných v trestním řízení. Postavení obviněného se navíc jednotlivými novelami posilňuje, ať již to bylo omezení vazebních lhůt, pravidelné přezkoumávání vazby nebo poměrně nový institut vazebního zasedání.

Česká právní úprava se dle mého názoru navíc pozitivně vyvíjí a to v souladu s evropským standardem ochrany lidských práv, který nastavuje Evropský soud pro lidská práva a rovněž s českým standardem ochrany těchto práv v ústavní rovině, který určuje Ústavní soud. Co se tedy týče střetu základního práva osoby na osobní svobodu a veřejného zájmu na ochraně společnosti, domnívám se, že je vhodně vyvážen.

Česká právní úprava vazby je navíc v posledních letech rozšiřována o opatření nahrazující vazbu. Tuto snahu vnímám u méně závažných trestných činů jako pozitivum, které by mohlo pomoci přeplněným vazebním věznicím a nezanedbatelná je rovněž větší možnost obviněného se resocializovat. U závažnějších trestných činů by však dle mého názoru neměly být uplatňovány.

Lze shrnout, že vazba je velmi komplikovaný institut. Právní úprava je poměrně rozsáhlá, na to navazující judikatura rovněž. Dle mého názoru je ale česká úprava vazby v této podobě kvalitní a pro potřeby českého trestního řízení dostačující.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

1. JELÍNEK, Jiří, *Trestní právo procesní*, 2. vydání, Praha: Leges, 2011, 816 s.
2. RŮŽIČKA, Miroslav, ZEZULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2004, 832s.
3. MANDÁK, Václav. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Nakladatelství Orbis, 1975, 65 s.
4. MUSIL, Jan, KRATOCHVÍL, Vladimír, ŠÁMAL, Pavel. *Kurs trestního práva: Trestní právo procesní*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, 1079s.

Komentáře

1. ŠÁMAL, Pavel. a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání, Praha: C. H. Beck 2013. 1920 s.
2. WAGNEROVÁ, E.; ŠIMÍČEK, V.; LANGÁŠEK, T.; POSPÍŠIL, I. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2012, 931 s.
3. JELÍNEK, Jiří a kol., *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 2. Vydání. Praha: Leges, 2011, 1280 s.

Odborné časopisy

1. MANDÁK, Václav. *Předstižná vazba s přihlédnutím k novele trestního řádu z roku 1995*. *Bulletin advokacie*, 1996 č. 4, s. 24.
2. ŠÁMAL, Pavel. *K aktuálním otázkám rozhodování o trvání vazby (§ 71 TrŘ)*. *Trestněprávní revue*. 2002 č. 7, s. 193.
3. BAXA, Josef. *K některým problémům při rozhodování o vazbě v přípravném řízení očima soudce*. *Trestní právo*, 1996, č. 12, s. 7.
4. HANUŠ, Libor. *Hrozba vysokého trestu v kontextu útěkové vazby*. *Právní rozhledy*, 2004 č. 11, s. 433.
5. HUSSEINI, Faisal. *Ústavní soud České republiky: Posuzování vazebních důvodů při dlouhotrvající vazbě*. *Trestněprávní revue*. 2014, č. 3, str. 72.
6. KOLAŘÍKOVÁ, Dana; BURIANOVÁ, Veronika. *Běh vazební lhůty ve světle jednoho ústavního nálezu*, *Bulletin advokacie*, 1998, č. 4, s. 42.
7. HERCZEG, Jiří. *K právu být slyšen v řízení o přezkoumávání trvání vazby*. *Bulletin advokacie*, 2005 č. 10, s. 15.

8. HERCZEG, Jiří. Habeas corpus v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva. *Bulletin advokacie*, 2004, č. 4, s. 34.
9. ZEMAN, Petr, BIEDERMANOVÁ, Eva, DIBLÍKOVÁ, Simona, HOLAS, Jakub, VLACH, Jiří. Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení: poznatky z výzkumu. *Trestněprávní revue*, 2011 č. 5, s. 142.

Judikatura

1. Usnesení Ústavního soudu ze dne 2. dubna 2002, sp. zn. I. ÚS 77/02.
2. Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 9. února 2006, sp. zn. I. ÚS 263/05.
3. Nález Ústavního soudu ze dne 21. dubna 1994, sp. zn. I. ÚS 1/94.
4. Nález Ústavního soudu ze dne 12. října 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94.
5. Nález Ústavního soudu ze dne 15. Zář 1994, sp. zn. II. ÚS 138/93.
6. Nález Ústavního soudu ze dne 12. září 1996, sp. zn. I. ÚS 62/96.
7. Nález Ústavního soudu ze dne 25. září 1996, sp. zn. III. ÚS 83/96.
8. Nález Ústavního soudu ze dne 22. dubna 1997, sp. zn. I. ÚS 334/96.
9. Nález Ústavního soudu ze dne 13. listopadu 1997, sp. zn. III. ÚS 337/97.
10. Nález Ústavního soudu ze dne 10. prosince 1997, sp. zn. II. ÚS 347/96.
11. Nález Ústavního soudu ze dne 7. ledna 1998, sp. zn. I. ÚS 19/97.
12. Nález Ústavního soudu ze dne 4. listopadu 1999, sp. zn. III. ÚS 188/99.
13. Nález Ústavního soudu ze dne 3. února 2000, sp. zn. III. ÚS 103/99.
14. Nález Ústavního soudu ze dne 21. června 2000, sp. zn. I. ÚS 645/99.
15. Nález Ústavního soudu ze dne 6. září 2000, sp. zn. IV. ÚS 371/2000.
16. Nález Ústavního soudu ze dne 20. listopadu 2000, sp. zn. IV. ÚS 137/2000.
17. Nález Ústavního soudu ze dne 25. Ledna 2001, sp. zn. IV. ÚS 257/2000.
18. Nález Ústavního soudu ze dne 20. března 2001, sp. zn. IV. ÚS 649/2000.
19. Nález Ústavního soudu ze dne 30. října 2001, sp. zn. I. ÚS 381/01.
20. Nález Ústavního soudu ze dne 17. ledna 2002, sp. zn. I. ÚS 432/01.
21. Nález Ústavního soudu ze dne 28. března 2002, sp. zn. IV. ÚS 16/02.
22. Nález Ústavního soudu ze dne 25. září 2002, sp. zn. VI. ÚS 457/02.
23. Nález Ústavního soudu ze dne 1. dubna 2004, sp. zn. III. ÚS 566/03.
24. Nález Ústavního soudu ze dne 29. ledna 2008, sp. zn. Pl. ÚS 63/06.
25. Nález Ústavního soudu ze dne 12. 12. 2013, sp. zn. I. ÚS 2665/13.
26. Nález Ústavního soudu ze dne 11. 12. 2013, sp. zn. I. ÚS 2208/13.

27. Rozhodnutí Vrchního soudu ze dne 14. května 2004, sp. zn. 4Tmo 11/2004, sbírkové číslo Rt 19/2005.
28. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2003, sp. zn. 4 Tz 24/2003, sbírkové číslo NS 26/2004-T 616.
29. Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 1992, sp. zn. Tpj 46/92.
30. Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 3. dubna 1994, sp. zn. Rt 27/1994.
31. Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 30. 6. 2003, sp. zn. 4To 558/2003, sb. č. Rt 34/2004.
32. Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 1. 9. 2004, sp. zn. 5To 441/94, sb. č. Rt 51/1995.
33. Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 17. 1. 2002, sp. zn. 6To 25/2002, sb. č. Rt 51/2002.
34. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 10. 1992, sp. zn. 6To 48/92, sb. č. Rt 29/1993.
35. Rozsudek ESLP ze dne 6. 4. 2000 ve věci stížnosti č. 26772/95, Labita proti Itálii.
36. Rozsudek ESLP ze dne 31. Července 2000 ve věci stížnosti č. 34578/97, Ječius proti Litvě.
37. Rozsudek ESLP ze dne 27. září 2007 ve věci stížnosti č. 18642/04, Smatana proti České republice.
38. Rozsudek ESLP ze dne 4. 12. 2008 ve věci stížnosti č. 19970/04, Husák proti České republice.

Právní předpisy

1. Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
2. Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
3. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestí řád), ve znění pozdějších předpisů
4. Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů
5. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Internetové odkazy

1. Composition of the Court [online]. echr.coe.int, [cit. 13. 2. 2015.] Dostupné na http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=court/judges&c=#n1368718271710_pointe1

2. ESLP v 50 otázkách [online]. echr.coe.int, [cit. 13. 2. 2015] Dostupné na http://www.echr.coe.int/Documents/50questions_CES.pdf
3. VICHEREK, Roman. *Co je nového v trestním řádu od 1. 1. 2012?- II. Část* [on-line]. epravo.cz. 10. 2. 2012 [cit. 27. 2. 2015]. Dostupné na: <http://www.epravo.cz/top/clanky/co-je-noveho-v-trestnim-radu-od-112012-ii-cast-80505.html>

Shrnutí práce

Tato diplomová práce je zaměřena na vazbu, jakožto institut trestního práva, který slouží k zajištění osoby obviněné pro účely trestního řízení tak, aby bylo dosaženo účelu trestního řízení. Práce se postupně zabývá vymezením pojmu a účelu vazby. Dále právní úpravou vazby – materiálním a formálním právem, zejména podmínkami vazby, důvody vazby, trváním vazby, nejvyšší přípustnou dobou trvání vazby a rozhodováním o vazbě. Poslední část práce se pak zaměřuje na právní úpravu alternativ k vazbě.

Klíčová slova: Vazba, důvody vazby, vazba útěková, vazba koluzní, vazba předstižná, rozhodování o vazbě, trvání vazby, nejvyšší přípustná doba trvání vazby, opatření nahrazující vazbu.

Annotation

This thesis is focuces on custody as an institution of criminal law, which serves to provide an accused person for the purpose of criminal proceeding. Thesis includes the definition of custody and purpose of custody. Further there is legislation – material custody law and formal custody law, especially the condition of detention, the reason for custody, periods of custody and the maximum period of custody. The last part of thesis focuses on the regulation of alternatives to custody.

Key words: Custody, reasons for custody, preventive custody, collusive custody, precautionary custody, custody decision-making, periods of cusotdy, maximum period of custody, alternatives to custody.